

ÜLIÕPILASLEHT

Sisu: V. A.: Üliõpilane ja kirjandusnädal. / Ado Kalamees: Missuguse pildi pakub meile tänapäeval meie kirjandus / V. A.: „Lembitu“ algupära leit! / E-Tel-Lä: Täisealisi lapsi. / A: Beethoveni testament. / rt: Futurism. / J. Pert: Meie praegune kultuur. / D. P: Liisa Perandi: Sinimäe Eeva. / E. K.: Üliõpilane ja raamat. / V. Lytkin: Teel komi rahva uuestsünnile. / K-la T: Üliõpilaspärlamendist. / Teateid CIE tegevusest. / Akadeemilisi teateid. / Kiri toimetusele. / H. Lehepuu: Kolm joonistust.

№ 4

31. III. 27

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

Üliõpilane ja kirjandusnädal.

25-dast märtsist 3-da aprillini on esimene ülemaaline kirjandusnädal. Sel puhul ilmuvad ajakirjad kirjandusnädalalise sisuga, organisatsioonid korraldavad omis kodudes kirjandusõhtuid, kuna samal ajal peetakse ka ametlikke kirjanduse propageerimisele pühendatud pidustusi ja aktuseid teatrites, avalikke loenguid ja huviohtuid. Üldsusele tahetakse meele tuletada: elu parim saatja on raamat, kitsa aja halli argipäeva ikkes sammuvale haritlasele tahetakse meele tuletada, et pääle elu argipäeva askelduste, murede ja närusustega ning puhkepäeva uimastavate «lõbustus-tega» on veel teine elu: igaveselt-vaimse maitsemises, elu luule ja kirjandusega.

Meie tahame raamatu õndsakstegeva varjuga katta ja hoida me tubli, väikse rahva liikmeid, et nad kõik: — mehhaanilisest tööst tülgastund ametnikud kantseleides, heroilised õpetajad, kes peavad kasvatama meile inimliku järelopõlve, töölisel, kes vaevalt söönd — janunevad teaduste ja teadvuse järele, naised, tulevased mõrsjad ja emad, kes ei näe sihti

väiklase aja ideelageduse hämaruses, idealistid-noormehed, kes otsivad inimest ja elumõtet, — et need omakorda hoiaksid armastuse ja nõudlikusega hääd eesti raamatut, seda ainsat, mis meist jääb pärandusena tulevikule.

Tuleb hinnata tunnustavalt ettevalmistajate seltskondliste organisatsioonide ausat püüet, tuleb tervitada kirjasajate toetust ja korrektset tolerantsust, tuleb õppida esimese kirjandusnädala vigadest ja takistustest (need ei jää kindlasti tulemata meie oludes), kuidas viia kultuur-propagandat hulkadesse edaspidi.

Kuid lubatagu ka «Üliõpilaslehes» paar sõna pro domo kirjandusnädala puhul. Oli mõte seks nädalaks välja lasta ka eesti üliõpilaskonna häälekandja kirjandusnädala erinumbrina. Kuid — üliõpilaskonnale ei saa üks nädal olla kirjandusnädalaks, kuna ta kontakt väärtusliku raamatuga on alaline. Pole mõtet õhutada üliõpilaskonnas huvi hää kirjanduse vastu, sest see üliõpilase huvi on lahutamatu ta huvist elu vastu. Meil pole mõtet praegu välja anda erilist

kirjandusnumbrit, kuna kirjanduse aktuaalsemad teemid leiavad «Üliõpilaslehes» käsitust pidevalt igas numbris aasta läbi, kord vähem, kord enam, niipalju kui seda võimaldavad meie väikse häälekandja krooniline ruuminappus ja meie kitsama «kihielu» (üliõpilaselu) päevaküsimused, millele loomulikult peame ruumi lubama eestkätt ainsail neile määratud veergudel. Ado Kalamees mainib eelmises numbris, et temal polegi ette juhtunud hää raamatu vastu loide inimesi. Vana tudengina võin aina kinnitada, et neid ka minul pole ette juhtund. See sugune põhimõtteline huvipuumine kirjanduse vastu me üliõpilaskonnas on müüt (mõniseda leiva- ja rekordtudent ei muuda üldist pilti). Kui praegune aeg on toond kaasa teatavat jahedat ja reservatsiooniga suhtumist meie kirjandusse, siis meie ringides on selles kõige vähem süüdi lugejad. Sest vähe armastab kirjandust see, kes loeb kõike, mis ilmub. Meie otsime raamatus mitte ajaviidet, vaid seda, mida vajab meie hing. Meie alaline hüüd on — andke meile

kirjandust, mis ei jätaks meid külmaks! Kirjandus on (olgu!) osa meie elust, vastaku meie tarbeid, meie otsinguid, meie heitlusi, meie elurütmi. Meie ei murra iialgi truudust niisugusele kirjandusele, mis jääb truuks meile ja meie parematele püüetele.

Mina ei usu, et meie kirjandus on surnud. Ta elab. Vahest on ta allikad praegu

tumenend, pigemini tume sta-tud, võib olla ka veidi umbund. Kuid ta elab — meie kirjandus — sest ta on surematu.

Ja kuivõrra ta elab, see võrra vähemalt elab ka eesti akadeemilise noorsoo huvi ta vastu. Alaline, kustumatu huvi.

Ja sellepärast ei peagi «Üliõpilasleht» tarvilikuks neil päevil erivõtetega reklaamida kir-

jandust¹⁾ ka neile, kelle huvi hääd raamatu vastu on lahutamatu nende huvist elu vastu üldse.

V. A.

¹⁾ Soovib aga keegi näha ning kuulda oma lemmikkirjanikku, saavutada või süvendada psüühilist kontakti isiklike muljete kaudu, siis pakub talle kirjandusnädal selleks võimalusi. Avalikud õhtud on üldkavas ja affiisidel ära märgitud, kindised õhtud organisatsioonides muidugi mitte, kuigi neid on rohkesti.

Missuguse pildi pakub meile tänapäeval meie kirjandus.

Kuna mul on olnud juhus tegutseda Eesti kirjandusega, nimelt selle osaga, mis veel praegu raamatukauplustes müügil on, arvates umbes aastasaja algusest pääle, siis on tekkinud mõnesuguseid väljavaateid ja oletusi, mida kokkuvõtlikult edasi tahaksin anda.

Üle kodumaa on veel kõikides vähemates maakonnalinnades tublisti eelmise aastasaja ainukest kirjandust: laulikuid, õnnetute Irländade lugusid ja ühevaatuslikke lustmänge; mitte üksinda need pole ladusesse säilunud vanast ajast, vaid neid produtseeritakse veel juurdegi. Tartus eneses tulevad avalikuks terved kullakae-vandused M. Hermannitillukese raamatukaupluse riiulitel ja kirjastusnimekirjas. Kirjastusnimekiri, mis sisaldab ¼ tuhat müügilolevat raamatut — võib arvu poolest võistelda missuguse tahes meie suurema kirjastusega. Iseloomustamiseks, kui segamini sääl on kirjastatud ja kui vanat maitset see veel ilmutab, olgu toodud nimekirjast kainelt, tähestikulises järjekorras näit. niisugune väljavõte:

Kui Andresel müts ära kadus. A. Jaaksoni uudisjutt. 10.—; Kahejalgne. Pildid inimeste esimestest edusammudest. 40.—; Kuningas Apollonius. Eesti keelde Ed. Kuusik. 15.—; Kannataja Helena elulugu. Kirj. Leena Grossschmidt. 15.— Kuldaväär

m e e s. Romaan. Ed. Vilde. 250.— jne.

Siin on ka „Mai Roos“, „Jenoveva hale elulugu“ ja kõik need muud jutud, mida nüüd juba pahnaks ja turukirjanduseks nimetatakse, mis aga peavad ette valmistama ja kasvatama edaspidist huvi kirjanduse vastu. Ometi on selles oma suun märgata. Need raamatud pole kunagi amoraalsed, vaid, kogu ni selle vastu, väga tugevasti silmaspeetud huvitavalt-kasuliku tendentsiga; kirjastajad atesteerivad neid „väga põnevateks lugemisteks“.

Nikolai Erna, Rakveres, müütab alles E. Petersoni „Paisete“ esimeste trükkide kõrval „Perekonna saladusi“ ja „Ottavite päälikut Pontiaki“. Oleks vist eluaeg jäänud järele vaatamata, missuguse osa ilmutavast kirjandusest moodustab see ühiskonna teadvusele peaaegu illegaalne kirjandus. Suurema osa. Teda on peaaegu märkamatuks kõik kohad täis. Just nõndasamuti nagu linnasüdames, või selle huvide piirkonnas elav enesega hästi läbi saav kodanik kunagi ei näe ja näha ei oskagi, mis häda sünnib linna agulites, kuigi see on lõpmatus ülekaalus, samuti ei näe kolme raamatupoetriiiline tunnustav kirjanduselugeja muud kirjandust kui „vähemuskirjandust“, mida me harilikult ainuüksi kirjanduseks nimetamegi. Ometi on kõigest

neli-viis linnasüdames (Tallinnas, Tartus) asuvat kirjastust olemaski, mis enestele kõrgemaid nõudeid säevad, ja sedagi on juba palju, ning nad on üksteisele tülliks; aga selle kõrval on neid vähemaid kõik kohad täis ja nad ei tee üksteisele pisematki muret, vaid arendavad endid rahulolevalt. Ainult suuremate (nende esimeste) ringides sünnivad viimase ajal sagedased ärikrahhid („Varrak“, „Odamees“, „Org“ ja teised), ja hukkaläinute varanduse ostab oksjonilt veerand hinna eest ehk veel odavamaltki oma kätte tõusev ärimees Tallinnast, kes ise kunagi ei hakkaks isiklikult sedasorti literatuuri produtseerima, mis teisi hukatusse oli viinud. Ta saab aga siiski parema kirjanduse levitaja maine, kuigi ta enda käed veel alles turukirjanduse järele oleksid kasvanud.

Sellejärele võib otsuseid teha meie pioneerlikust kultuurist ja üldisest tänapäeva tasapinnast.

Palju enam huvi peavad pakuma muidugi kirjanduse suunad teadlikumates ja arenemise eesotsas seisvates kirjastustes. Tõsi, praegu esinevad nende nimekirjades väga tubli arvuga just osalt Haridusministeeriumi poolt soovitatud, osalt soovitamata kooliraamatud. See on üleleatud ärilise kalkulatsiooni pärandus, kus ainult nende, suuremal arvul ostetavate

raamatute najal muud ja ka ilukirjandust usaldati kirjastada. Iga algkooli õpiraamat võis kaaluda üles terve rea ilukirjanduslikke tooteid. Kuni neid lõpuks ainult liig palju sigines, nii et nad iseendi väärtust tühistama hakkasid. Ometi jäävad kooliraamatud veel edaspidigi kirjastuste kandjateks. Nad teevad välja intensiivse ilmumise poolest peaaegu teise suurema ala meie kirjastusturul.

Sellejärele tuleb vast alles ilukirjandus kitsamas mõttes. Sellega on aga nüüd iga harilik lehelugeja küllalt tutvustatud, peaks vähemasti olema. Meil hoolitse-takse küllalt usinasti uema ilukirjanduse arvustava sõelumise eest. Praegu ei või enam öelda, et tarvitseks ettevalmistamatult raamatuid osta, iseäranis veel nüüd, kus suur kõnedekarnevaal selleks otstarbeks väljas mühama on pandud.

Iseäranis läinud jõulu paiku nägime üht kõige rikkalikumart ilukirjanduse ilmumise saaki Eestis. Ja üheskoos sellega tahavad kirjastajad meil läbi viia ka suurema huvi ärkamise ja raamatute ostmise lugejate poolel.

Kuigi produktsiooni kvantum on tõusma hakanud, mida osalt võiks seletada kultuurkapitali kohustava

ja teistele meelitava olemasolemisega, ei ole väärtus läbilõikes mitte tõusnud. Kuigi sünnib küpsmaid teoseid ja väärtteoseid, sünnib see siiski kuidagi ilma tuletata. Iseäranis puudub praegu just paar niisugust kirjanikku, või niisugust teost, mis oma mõtte küpsuse või selguse või haaravuse poolest lõikavalt silma torkaksid, mida loetakse kui laine-tama panevaid, mis koondaksid enestele üldise huvi, mille puhul oleks mõtete pärast vähemasti korralikke heitlemisi, mitte aga lõominguid, mis annaksid elamusi terveks aastaks. Puudub seesuguse hingeeluga kirjanik, ajajärgu pöördenael, mille külge palju kinni ripuks, millest palju välja hargneks. Tammsaare suurteos ei saa seda vist seepärast olla, et ta on vähe aktuaalne, kaine ja temast on kaunis raske välja lugeda, mida temast nüüd välja loetaksegi. Ol-gugi teatud mõttes fataalse töö-likkuse kujutada, on ta ilma lõputa resignatsiooni teos, ja kui ta midagi tahab kinnitada, siis et olevik on mineviku sarnane. Pää-legi on aine võetud väga äratarvitatud ja lõpmatu vaesest minevikust. Kõige pääliskaudsem ja haavavam pidi olema see arvustuse kiitus, mis luges lehekülgede

arvu ja vaimustus sellest, et aine oli jälle kord võetud külarahva elust. Lõpuks on aga selguma hakanud, et need mõlemad ongi just teose nõrgemad küljed.

Võib olla on tammsaarelik tasa-kaal ja värske muld siiski see kõige normaalsem. Ja igatahes pole vaja igatseda puhutud ele-vust, mille tooks enesega kaasa mõni uus vool. Kuid siis oleks siin mõeldud vähemasti niisugust aktuaalsust, mis voolude kunstilisest aktuaalsusest erineks: ilma kärata intensiivsust.

Suuremaid ringe tõmmates tun-dub veelgi, et meie tung kunsti-küpsuse poole on praegugi tubliks ja paratamatuks pidurdajaks, nagu miski eelkool, mis läbi tuleb teha, mis aga kõik tähelepanu enesele kisub. See protsess, mis on üksik-us isikus paratamatu, peab ka terves kihis läbi tehtud saama. Ja teine asi on, et meil ei ole ei ajalugu ega ka sugupõlvi. Kui „Noor-Eesti“ suutis luua kirjan-duses elavuse, siis ainult selle najal, et ta unustas ära Eesti olud ja arenemisastme. Ja praegusel silmapilgul ei usaldada enam se-dagi julgesti teha, nii tugevasti on iseseisvus meisse mõjunud. Sel-lejuures meie nüüd olemegi, pea-

Täisealisi lapsi.

Motto: „Kui akadeemiline kodanik kannab värvimütsi, siis annab ta en-nast seltskonna kontrolli alla ja kohustub korrali-kult ülal pidama“.

(Ühe elukutselise korpo-randi kõnest Aia t. 1926.).

On kahesuguseid riike. Ühed elavad rahvast, mis reisijad väljamaalt sisse toovad, teised sellest, et nad igapäev võõraid vastu võtavad oma l kulul, neid hästi söödavad ja joodavad ning ennast kiita lasevad. Need viimased kuuluvad nende ideelisemate hulka, kes pole unustanud kirjasõna, et pärismaalane ei ela mitte üksnes leivast ja viinast, vaid ka igast sõnast, mis väljamaalase suust langeb. Vahel unustavad nad, et külaliste gastronoomilised mälestused enne kojujõudmist ununevad, kuid sellevastu on mõjukad abinõud. Tehakse eeskujulikke asju,

mida mujal enne pole nähtud, siis tuleb meile endid täiendama esindajaid loo-jamineva ja tõusva päikese maalt, vaatama põhjamaa tähte.

Üldse on meie kultuur juba väga differentseerunud. Tutvuneda soovija peab enne tingimata ennast selleks palju ette valmistama. Sellest siis tuleb, et üks jõuab läheneda ainult nende meie omapäraste hingeeluliste eeldus-teni, mille järele kasvavad kultuur-kapitalist rahvuslised inglise sead, mida omakord võivad kasutada kunsti loo-miseks meie noorpoeetid, sest senised kodu- ja metsloomad on kunstis täiesti ära pruugitud — ja shablon on kunst-niku surm. Teine jõuaks ainult uurida, miks ei käi põllumees teatris ega anna toetust niisugusele asjale. Miks võtab kogumees enese täis ja miks ei armasta täispõllumehe poeg korporatsiooni kõr-val teatrit sugugi rohkem kui tema isa.

Olgu nendega kuis on, kuid täna

peale lõunat oli meil au vastu võtta ainult Hiina maaaluste organisatsioo-nide esitajat. Tema, Ju-litsu Et-El-Lang, sündinud kõrbeliivast ja india-mere vahust, läbi käinud Fata Mor-gana tormidest ning kannatanud savi-koobaste all, ilmus meile ootamata, kuid „spetsiifiliselt“ ettevalmistatuna vastu võtma õhtumaa kultuuri. Enne meie pinnale astumist oli ta korralikult soo-ritanud Kristliku Ühingu kanakasvatuse ja poksi kursuseid ning õppinud tundma Ameerika Kristust, mille järele see on õige ristitiinimine ja eurooplane, kes ise oskab hästi raha teha, ning seda mitte teiselt ei lähe võtma. Peale nende ilmavaatelist ja tervis-hoidliste süvenemiste oli ta ka muude asjadega sama hästi valmis saanud.

Et Hiinamaal maaalaline ning maa-alune alaline ja ajutine elamine mitu-tuhat aastat kestnud ja sellejuures mingisuguseid edusamme pole teinud, samuti et seal hiina müüri ehitamine

aegu ilma abita ja kindluseta eneste vägevast vaimust.

Isegi Wilde ja Liivi aeg tundub mahlakamana kui praegune.

Või on see ainult sellest, et kõik muu nende ümbert ära on kahwatanud ja nad üksinda nähtavad on. Mis ju samuti võib juhtuda tänapäevase kirjandusega mõne aja pärast, ja siis alles näeme, kui väärtuslik see tänapäev õieti on olnud, isegi kas me täna kirjandusest elavusega osa oleme võtnud, kas ta meie huvisid on rahuldanud, kuigi praegu nuriseme — ja loeme.

Agas ühes asjas on tänapäeval juba nähtav ülekaal: ilmakirjanduse tõlgete asjus. Kui soodustatud kirjastus „Eesti Kirjanduse Selts“ tõlgib klassilisi autoreid ja eriti soome kirjandust, on seegi ju meie suurele enamusele ja iseäranis koolinoorsoole, kelle õpingunõudeid ta peab silmas pidama, täiesti uus maailm ja väärtuslikumast-väärtuslik. Esimesel pilgul, siis kui alles uus suun võeti, mis nagu ära pühkis endise naiivi „kasumetsa“-noorookirjastiku ilme Eesti Kirjanduse Seltsi väljaannetelt, tulid avaldamisele teosed, mis veidi julgemat suuna näitasid. Klassikuist tuli avaldamisele niisugune, nagu Shaw oma „Üliini-

mesega“, samuti ka Eino Leino — seega kõige nooremad, n. ö. alles tulevased klassikud. See ilmutas pedagoogilise joone vähesust, kuid seda häbematumat innustust ja värskust. Nüüd on siiski juba päris-klassikute juurde tagasi jõutud ja ollakse vaikselt vees. Nii on Eesti Kirjanduse Seltski oma revolutsiooni läbi elanud rahvusliku ärkamisaja naiivsusest noorde põikpääsusse ja nüüd soliidi akadeemilikkusesse, kui mitte koolmeisterlikkusessegi. Samuti nagu need noored hinged, kes magistritena nüüd väljamaadele on lennutanud.

Nii jääks üle teistele kirjastustele kirjanduse vaimsemad, tänapäevahuvilisemad kisakõrid tutvustada, ja usun, et see tasub end äriiseltki ja rahvale vaimliselt. Ainult, kuna pea ühelegi välja-
maa autorile ei tule honoraari maksta, ja kus maksta tuleks, säält ei tõlgitagi, peaksid tõlked juba iseenesest tulema tublisti odavamad algupärandidest. Kuigi meil honoraar algupärandi autorile ja tõlkijale on algupärandi autori kahjuks üksteisele väga lähedased.

Meie oleme praegu väga vae-seks jäänud. Mitte üksinda vae-semad kui sõja järele esimesil iseseisvuse aastail, vaid tublisti

vaesemad isegi kui vene ajal. See peaks tooma selle tulu, et õpitakse uusi elukunste, saadakse sotsiaalsemaks ja praktilisemaks. Kui kirjastused tahavad, et raamatuid enam hakataks ostma, nagu nad seda püüavad saavutada reklaami abil (nagu Ameerikas, kus raha ikkagi liigub, kus aga üldises äri-lises kirjuses ei näe, kuhu seda tuleks panna, kuni suurte tähtede reklaam lõpuks pähe tuubib), võetagu juudi kalkulatsioon — müügu odavamalt, kuid seda suuremal arvul. Sellevastu praktiseeritavat nüüd väikesi trükke, mis otsekohe tavalise ostjaskonna päale välja on rehkendatud, et kapitaali liikumas hoida. Väike trükk peab raamatu kallimaks tegema, ei taha sobida meie vae-susele ja on otsekohe vasturääkiv Fordi põhimõttele, võimalikult paljudele ostmiseks võimalusi anda.

Ilmakirjanduse tõlgetega aitaksime endid vaos hoida välismaailmaga. Hädaohtu näha oma kultuurile oleks pentsik.

On tõsiasi, et mitmed meie algajad kirjanikudki tunnevad kõigepealt ainult oma keelt, vähemasti niisugusel kujul, et nad alles sellest väljamaalisest midagi õppida võivad, mis juba eesti keelde on tõlgitud; ja siis tõuseks isegi ilu-

kaugelgi lõpule pole jõudnud ega edene, kuna meiepool selle loomine, eriti mõningate kujunend ja kujunevate üliõpilasorganisatsioonide ümber värvimüürina, on just puhkevas loomisjär-gus, siis oli tema eriliseks ülesandeks meie vastavate oludega tutvuda ja ajakohast eeskuju võtta.

Pealiskaudsel vaatlusel selgus kohe, et meil on olemas kolmesugused kogud. Esiteks need päris kogud, kes peale inglise sigade tahavad kõik maa pealt ära saata, et oleks üks kari ja üks karjane. (Muuseas need ei erinenud kuigi palju hiina kogudest ja jäeti huvi puudusel kõrvale.) Teiseks üliõpilaste maakondlikud kogud, kes tahavad teha tõsiselt maaalalist kultuuritööd, ning kolmandaks nende maaalused osakonnad, kes mõtleavad ainult endi heaolekust ja tahavad mitmesuguste abinõude ja viisidega viia terved maakondlikud kogud vaimlisele maaalusele, eriti viia nad ka väliselt

ülele tasapinnale teiste rahvuslikust kultuuritööst huvitamatumatega. Sageli on maaalaline ja maaalune element ühes ja samas org-is originaalses kontaminatsioonis olemas.

Juba kohe selgus kardinaalne vahe ida ja õhtumaa vahel. Kuna Hiinamaa maaalalised organisatsioonid alalõpmata üksteise vastu sõjariistu teritavad, elavad meie maakondlikud orgid sageli ühes ja samas majas ning on õilsematena endi esimeseks ülesandeks teinud kodumaakonna dekoreerimise igasuguste värvide abil.

Lähemaks tutvumiseks ja sidemete loomiseks, mis Aasia läheneva ärkamise puhul kasulikud võiksid olla, korraldati külalise vastuvõtt. Vastastikku sooviti õnne ja hoiti, et kogemata kuidagi tõtt ei õelda. Asi oleks lõppenud ilusti ja külalisel oleksid jäänud kõige paremad muljed, kui piduruumi poleks tulnud uudishimuliste hulgas August

Matar. Kasutades momenti, kui koos olid olid süvenenud filosoofilisse arutluse, kas peaks parem olema „tagasi loodusesse“ minemiseks äkiline ja otsekohene või kaudne kaitsevärk, astus Matar kõige kõrgemale kohale ja võttis poosi. (Allah ise andestagu tema läbi ja läbi „ebatahtlikust“ ülesastumist!). Ise oli veel tõsine ja rääkis:

„Armsad kaasvõitlejad! Armsad maaalalised alalised ning kaduvad liikmed!“

„Olid ajad, kus astusite kokku tegema teaduslikku tööd oma kodumaakonna kasuks. Olid ajad, kus tundsite selle liig raske olevat, kui puudus ettevalmistus. Samuti ei olnud raskel tööil üksi küllalt külgetõmbe jõudu. Olite kadumas. Siis sihtsise sammud akadeemilisest organiseringist intsiimseltide põhimõtete poole. Panite vahepeal ritta kõik ilusad sõnad, mis esinevad praeguses eesti keeles ja andsite lootust heaks tahteks nende

kirjandusliikude algajate kodune tasapind.

Võib olla on Veiler siiski meie Ford oma odava raamatuga, mis peaaegu on ilma põnevuse tendentsita, ja imponeerib kõigepealt oma odavusega ja isegi kirjandusliku väärtusega. Org aga suri selle pääl, sest ta raamat tuli kalliks ja tõlked, mis ilmusid, olid seda laadi, mis harilikult juba ammu-ammu varem kusažil olid loetud: kõige populaarsemad klassikud, taskukaustas. Meil ei ole veel seda, et teos, mis väljamaal alles tähelepanu oli äratanud, ka juba meil ilmuks.

Meie teaduslik kirjandus ja poolteaduslik. Otsekohe teaduslikku kirjandust annavad välja ülikooli asutused ja seltsid. Eriuurimused, brošüürid väga mitmekesistelt aladelt, ja need peavad muidugi täitsa ühist tasapinda üleilmilise teadusega. Suuri hulke see ei huvita ja neid ei teata ka sellepärast palju. See on see vaikne, irdund akadeemiline töö, spetsialiseerunud oma alasse. Kui selle kõrval populaarsem rahvusteadus uusi edustajaid juurde on saanud, teame, et rahvusteadus ongi meie teaduse isa ja aeg oligi küps Eesti — maa — kultuuri ja entsüklopeedia saabu-

järele käimises. Siin lähevad aga mõned teist üle teinepoole ning ei leia seda õiget jääaaku, millest elujõuliste org-idenä pinnale tõusta. Nüüd näete vaeva nende värvide leidmisega, mis maapeal veel pole tuntud ja tahate nendega kuhugi jõuda. Kas teie ei tunne looduseseadust: elu armastab tasakaalu. Inimene, kes on arenenud sisemiselt kui väliselt, ei erine nähtavalt teistest. Kes tunneb oma sisemist tühjust, tunneb tarvidust end erilisel ehtida, ning kes läheb liig targaks, jääb näruseks. Kas siis tõesti peate tarvilikuks sellelabi endi juures tasakaalu luua? Värv on iseenesest süütu, kuid peame teadma milleks tema meil on saanud. Kui meie korporatsioonid omal ajal olevat võtnud värvid, et saksa soost võistlejate vastu võidelda kultuuriliste abinõudega, siis on need praegu saanud enese „aristokraatse“ eraldamise märgiks ning sisemise tühjuse sümboliks.

miseks. See on ainuke ühtlasemalt liikuma pandud ala ja Eesti oma huvitav, peaaegu ajajärku looma kippuv mõte. See on aga

„Lembitu“ algupära leit!

Number oli juba masinas, kui „Postimehes“ ilmus teade, et Kreutzwaldi „Lembitu“ originaaliks on J. V. Widmanni „Buddha“. „Lembitu“ algupärasuses on kaheldud esmalt prof. Suitsu seminaris, kuid leiduse au kuulub Tehnikagümnaasi õppurile Ado Säärits'ale. Kuna teise sõnune väljaheitmise teel saadi teha veel ainult mõni rida ruumi, siis peab leiu asjalikum hinnang jääma edespidi-seks; siin ainult mõni ruttav viibe leiu värske mulje all. Kirjandusnädala sündmused kahvatusid ja ununesid mul kohe selle kõrval ja usun, et ühes minuga keegi kirjandusajalooliselt mõtleval eestlane ei jäta tunnustamata selle leiu ülisuurt tähtsust. Isiklikult annaksin rõõmuga kõik, mis ma seni kirjutand, selle ainsa leiu eest. Eestlasena olen A. Sääritsale (kelle nime kuulen esmalt) tänulik, inimesena kadestan ja õnni'len teda, kelle elukevadet paistab nii tähtis leid me aja auväärsemal alal — teaduse alal.

Leiu lähemad tagajärjed? Ümber peame hindama nüüd lõpulikult mitte ainult Kreutzwaldi-müüdi (tähtis kirjandusajaloolastele), vaid (ja see on meile kõigile aktuaalselt-tähtis) ka kogu me valitseva arvustuse, mis on veel korra demonstreerind Lembitu „sügavmõttelise“ tõlgitsemisega oma instinktipuudust ja oma kahtlaste meetodite („vaimukuse“, „arvamise“ j. m. s.) täielist väärtusetust. Kunderist kuni Tuglaseni ja Linnaaareni — kui palju on me kriitikud Lembitu puhul ritta seadnud „tarku“ sõnu me lauluisa „isukupärasemast“ väärtteosest! Ja kõik selleks, et tundmatu noorur võiks neile vastuvaidlematult õpetada seda, mis kultuurmais ammu tunnustet: et ainult teaduslik kirjanduse kriitika väärib olemasolu. Kõik muu on sõnade tegemine, kahtlane ajaviide, mitte ainult kasutu, vaid otse kahjulik. Kirjandust vähegi õieti hinnata võib ainult kirjandusteaduslik uurimus. Meie täpne ja aus aeg hakkabki ootama abi kirjanduse mõistmiseks teaduselt, kuna dileteerivad arvustajad varsti kirjutavad omi vaimukusi ainult eneste, kirjastajate ja oma autorite jaoks. Olen kuulnud A. Sääritsa leiu publitseerimise puhul barbaarseid arvamisi: et see parem oleks pidand jääma (horribile scriptu!) üldse publitseerimata (me laulisast ei jäävat enam midagi järele) või et see paljastus kirjandusnädala ajal kahjustavat viimast (kus on arusaamised!). Paljas asjaolu, et säärased arvamised võisid tekkida, on häbiks meie haritlaskonna tõe- ja kultuurtahte. Me pole hotentotid, et kummar-dada omateht, kūrviitsast löigat jumalusi. Olgu müüdid ja nende puhul konstrueerit sõnavalangud nii ilusad, harjund ja meeltrööda kui tahes, meie aga ütleme kindlalt:

„Kaduma peab, mil iga on täis.
Kiskuge maha see varem!“ V. A.

ka vastolus rahvusvahelise intelligentsitüübi tekkimisele. Ja selle tagajärjel on noorema, kujuneva intelligentsi ilm natuke piiratud huvidega, kodumaine, patriootiline (kuigi radikaalselt), ja kõige suuremas ulatuses ikkagi pääasjalikult ainult hõimudega piirduv. Peetakse tarvilikuks sissetundmist, ja hõimudele suudetakse sisse tunda kõige mugavamalt. Siin on väike, natuke reaktiiviline vastolu, eelmisele intelligentsi põlvele, kes ilmaruumi avardas Euroopa päale. Võib olla järgneb võnkumiste-seaduse järele planetaarne, ja miski vahepäälse järele kosmiline. Üldiselt aga õigustab igasugust liikumist kirk, mis sellejuures nähtavale tuleb ja aus usk edusse ning oma mõtteviisi edumeelsusse.

Nii suured vahemaad avanevad artikli alguse ja lõpu trükitud raamatu mõlema ääremaa vahel, et see peaaegu sotsioloogilise päevapildistuse mulje jätab, läbilõike kihitustest. Vahetevahel tuleb mõni vaglake Jenovevade ja Irlannide juurest ülesse, võitleb oma ilmavaadete pärast, võib olla tüdineb, tunneb kultuuri vaevast jne., vananeb, rahuneb, avastab Saalomoni tarkussõna — ja maailm vee-reb endiselt edasi.

Ado Kalamees.

Ei tahaks uskuda eelpooltoodud kõige halvemat, samuti ei või arvata, et oleksite keskkoolis ja senises üliõpilaselus nii vähe kasvatust saanud, et peaksite andma endid värvide abil rahva kontrolli alla.

Jääb järele ainult õilsem osa.

Inimene armastab Jumalat, ja kui tal see puudub, siis peab ta tihti looma uue. Kui nüüd inimesel ei ole jumalat ega elamiseks ideaale, siis teeb ta omale sellise mütsi, mida ta võiks üle kõigi austada ja selle järel käia.

Kui nii, siis see jumal on küll väga „õilne“, aga — igale potile kohane kaas (tekkel)!

Kui värvidega rajate endi teed organisatsioonina, siis: maaalt olete tulnud, maa-alla peate jälle minema! Ise näitas keldrikorra trepi poole.

Kannatused olid viimse pingeni viidud. Muidugi ei mõistnud hiina külaline palju neist sõnust, nägi aga siiski ärevust piduliste nägudel. Ön-

Beethoveni testament.

26. märtsil mälestab kogu haritud maailm Beethoveni saja-aastast surmapäeva. Selle gigantse kuju tõelist tähtsust muusikaajaloos, ta osa Euroopa vaimuelus leiab kahtlemata ka meil ajakirjanduses selleks mälestuspäevaks teenitud ja harda hindamise kompetentsete ja selleks kutsutud isikute poolt. Kui siinkohal Beethoveni puhul enesele ruumi palun, siis mitte selleks, et dilettantlikult ennast segada võõrasse alasse ega ka selleks, et ümber jutustada suure muusiku elulugu või mõne mind paeland anekdoodi. Veel vähem tahan ritta seada tarku sõnu vaimusangari puhul. Mind huvitab igalpool kõigepäält *inimene* ja vahenditu kontakt tema rõõmude ja valudega.

Meil on tendents, moonutada igat suurt inimest „müüdi“ kohe pääle tema surma. Nii on kergem ja mugavam meie instinktipuudusele. Siis on kerge projitseerida me omi halle skeeme surnud suurvaimu hinge polifooniasse. Pleekivate silma-

dega skematiseerijad ehitavad säärase inimese ümber kõva „sügavmõttelise“ seinaga, mille taga meil on rahulik elada.

Beethoveni ümber on see sein juba õige paksuks kasvand. Beethoven — kui täiesti kindel suurus, ajalooline ja esteetiline nähe, nii-ja-niisuguste eelkäijate ning jälgendajatega. Usinate uurijate töö tagajärjena on saavutatud siingi täieline „arusaamine“. Nende tööde lugemine teeb meid kahtlemata hulga targemaks Beethoveni-temile, kuid küsitavaks jääb, kas Ludwig van Beethoveni suhtes. Ilma et ma eitaksin täiesti elukutseliste glossaatorite — seletajate tähtsust¹⁾, tahaksin ma mälestada inimest ainult tagasihaaramisega ad fontes. *Inimene* asetamine vormeliga ja definiitsiooniga ei kõnele armastu-

1) On ju nende hulgas niisuguseid raamatuid, kui Romain Rolland'i Beethoveni-monograafia, mis tänu soomekeelsele tõlkele on saand üldtuttavaks ka meie kultuursõõris. Kuid see on juba ise kunstitöö.

sest tema vastu, vaid ükskõiksu- sest. Seda tuleb teha loenguis, kus pole mälestamist, vaid on kasutamine. Kui me tahame Beethoveni gipsimaski asetada elava näoga, siis peame pöörama ta enese poole. Ja mitte ainult ta kõlade, vaid kogu ta elu avalduste poole. Ainult nii võime näha ja — julgen seda kategooriliselt väita — ainult sel teel võime mõista õieti ka kunstniku teoseid. Nii peame tegema, kui meie vajame elavat, kaasaegset Beethoveni, aga mitte ta marmor-büsti. Nüüd on aga just Beethoveni puhul niisugune huvi inimese vastu eriti tasuv. See kõlade suverään oli nimelt ka suur ja huvitav inimene. (Suur kunstnik peabki olema suur inimene; pole ta seda, siis tuleb kahtlustada ka ta kunstniku-suuruse ehtsust ja tõelikkust).

Soovitan lugeda Beethoveni kirju. Mitte romaanid, mitte novellid ega luuletuskogud pole kirjanduse — inimese sõnakunsti väärtuslikum saavutus, nagu õpetatakse meile, vaid kirjad ja

neks oli lähedal mees, kes oli käinud korralikult ülikoolis Strindbergi loenguil ja oli kõiksugu pikantsete asjadega tuttavaks saanud. Muuseas võis tema ka siin oma saadud teadmisi kasutada, õieti tema üks võis hiinlase kahtlevale küsimusele, millest õieti räägiti, vastata, teemiks olnud väide, et „õlekubu, mis tules on ja ei põle, on märg“.

Segadus valitses saalis.

Sõna võttis ka „maaaluste“ mees. Ta rääkis küll nii, kuidas ta mitte ei pidanud rääkima, kuid asi oli põlev ja ta tundis eneses kõrget kutset. Ta algas:

„Mu daamid ja härrad! Kahjuks pean tähendama, et lugupeetud eeskõneleja baseerus täiesti valeandmetele. Ei saa tunnistamata jätta, et värvidel on ääretu suur tähtsus inimese kasvatamisel, aga seda teame meie kõik ja ma ei hakka sellest rääkima. Kuid mis puutub kõneleja viimasesse väidetes, siis ei saa siin kuidagi esitatud

seisukohta pooldada. Sest ometi on värvidel äärmiselt suur esteetiline väärtus. Kõneleja ei tunne nähtavasti seda ajaloolist hingeelu, ei tunne seda tarvet ja igatsust, mis on valitsenud mitusada aastat ohvitseri kannuste ja mundry ning tudengi värvitekli järele. Siin räägib meie rahva kõige tervem instinkt, kõnelevad loomulikud elulised huvid, tung esteetilise poole. Selle poole püüdmist näeme terves elavas looduses. Vaadake värvide ilu loomaja linnuriigis, vaadake taimevallas, vaadake kuidas loodus ehib igal kevadel oma haljendavad aasad igatvärvi õitega. . .“

„Ja naiskorporantidega“ hüüti vahele.

„Maakondlikud põhivärvid juurde ja saab kenad pugetid,“ hüüab Matar. „Maakonnad otse puhkevad õites!“

„Vaadake näiteks . . .“ tahtis kõneleja jätkata, kuid nüüd viidi ta näiteks kõrvale, tehti teist juttu ning avaldati lootust teda kogust välja heita

liig aktiivse poolehoidu tõttu, (aktiivsed vastased lahkuvad ise.)

Kõik see oli juba liig.

Belkõneleja kohta avaldati tungivat soovi nimele võõrandamise toimkonnale, et ta Matra nime ei muudaks, sest ainult tema praegune nimetus vabandaks tema „skandaalset“ esinemist. Selle järele nõudis pererahvas Matra lahkumist. Ta läks, kuid lubas tulla tagasi. Veel uksel pööras ta ümber ja ütles: „O sancta simplicitas!“ Ühes temaga tõusis püsti ka pool saali ja hüüdis lahkudes teist korda: „O sancta simplicitas!“

Nii. Olin kurb. Selgus: vaenukinnas on heidetud. Tahtmata tulid meelde Jakob Liivi sõnad, ja kohe nad ka kuuldusid mu huult: „Saab ilm kord vaenust jagu, teeb mõõgad sahkadeks?“

Sõnu kuulnud pöördus veel kord Matar ja hüüdis: „Ei! parem nii: Saab tudeng värvest jagu, teeb mütsid sahkadeks?!“ **E-Tel-Lä.**

päevikud, milline kirjanduseliik aga on valitud vähearvulistele (sageli ühele) lugejaile. Ammu läipund inimeste koltund kirjadest näeme veel täna palestpalge inimest ta tõelisema, stiliseerimata inimnõoga. See pole „literatuur“ või muu sarnane operett. Kirjades tunneme sageli otse füüsiliselt elava inimese tunnete jõudu. Ärgu öeldagu mulle, et kiri pole kunstiteos. On ka niisuguseid, kuid kas pole ka romaane või luuletusi, mis pole kunstiteosed kustki küljest.

Nagu viiulikunstnik puukastist manab esile helide küllastatud elu, nii ehitab sõnahell inimene rutuliselt erutuses, kurbuses või rõõmus paberille visatud sõnust valdava kirja-kunstiteose. Et siin teadlik tahe puudub, pole tähtis, vaid tähtis on mõju, mis on vaidlematult esteetiliselt laadi. (Andestage, õpetatud mehed, et avaldan siin kogu aeg ketserlikke vaateid. Ka mina olen õppind, et frakiga kantakse valget kaelasidet ja sellepärast, kui kord kirjutan doktori-väitekirja, siis kõnelen teisiti — siin aga lubage olla mitte eksaktne. Suhtumine eraelus — see on ju vaba.)

Kõike ülalmainitud illustreerib hiilgavalt ka Beethoveni kirjalik testament.

Kes tundis Beethovenit?

Heliloojat ja kunstnikku tunti, aga inimest, inimest vaevalt ta sõbradki.

Ja siis langes öö maha ja öö üksindusest lõi kirjutamises vähe osav Beethoven ühe kirja. Ta jaotas päranduse ja esmalt elus ütles omast kannatusest, katsudes järeldõlvile seletada oma elu traagikat. Selle Beethoveni testamendi tõlkimises seiskugi helilooja mälestamine diletandi poolt. See käib järgmiselt:

„Oh inimesed, kes te peate mind vaenulikuks, misantroopiliseks või kangekaelseks või mind selleks kuulutate — kui ülekohtused olete mulle! Teie ei tea ju, mis on salajaseks põhjuseks sellele, mis teile pais-

tab nõnda. Mu süda ja mu meel olid lapsest saadik alati häätahtluse õrna tunde poolt. Olin alati valmis ise korda saatma suuri tegusid; aga tule-tage vaid meelega, et mind on taband parandamatu seisukord, rumalate arstide halvendatud. Aastast aastasse petetud lootuses paraneda, lõpuks sunnitud silmisse vaatama jäädavale pahahele (mille kõrvaldamine võib olla vältab aastaid või on koguni võimatu), sündind tulise

Beethoven.

elava temperamendiga, ise vastuvõtlik seltskonna meelelahutustele — olin ma sunnitud varakult eralduma, veetma oma elu üksinduses. Kui ka tahtsin mõnikord kõike seda ületada, kui rängalt sain tagasi tõugatud mu halva kuulmise ikka suurenevate kurbade kogemuste läbi. Ja siiski ei olnud mul veel võimalik inimestele öelda: kõnelge kõvemini, karjuge, sest olen kurt! Ah, kuis võisin tunnustada selle meelega nõrkust, mis pidi minul olema täiuslikum kui teistel, selle meelega, mille omasin korra suurimas täiuses, niisuguses täiuses, nagu seda omavad või on omand ainult vähesed mu kutse alalt.

Oo, ma ei või seda! Sellepärast andestage, kui näete mind taanduvat säääl, kus häämeelega segaksin end ise teie hulka. Kahekordselt valus on mul mu õnnetus, kuna ma selle juures pean teile võõranema. Minu jaoks ei tohi olla puhkust inimlikes seltskonnas, peenemaid kõnelusi, vastastikke avaldusi. Pea täitsa üksi, ainult seda-võrd tohin seltskonda tungida, kuipalju seda nõuab hädatarvidus. Pean elama kui maapagula-

lane; vaevalt lähenedes mõnele seltskonnale valdab mind põletav argus, sest kardan, et mind asetatakse hädaohtu, lasta märgata mu seisukorda. — Nii oli siis ka viimasel poolaastal, mille mööda saatsin maal. Mu arukas arst tuli peaaegu vastu mu praegusele loomulikule dispositsioonile, pannes mulle ette kuulmist hoida nii palju kui see võimalik, kuigi lasin ennast mõnikord kaasa kiskuda mu tungist seltskonna poole. Kuid milline alandus, kui keegi seisis mu kõrval ja kaugelt kuulis mõne flöödi mängu, mina aga ei kuulnud midagi, või kui keegi mainis karjase laulu ja mina jällegi ei kuulnud seda. Niisugused elamused viisid mind meeletele: vähe puudus, et ma ise oleksin lõpetand oma elu. — Ainult tema, kunst ainult hoidis mind tagasi. Ah,

võimatu paistis mulle lahkuda siit ilmast enne, kui olen esile toond kõike seda, milleks tundsin end olevat kutsutud. Ja nii pikkus see hädine elu — hädine tõesti nii hella keha man, et iga veidi äkiline muundatus võis mind asetada parimast seisukorrast kõige halvemasse. — Kannatuse — öeldakse, pean nüüd valima juhiks: see mu on. — Jäädav, loodan, on mul otsus vastu panna, kuni armutule saatusele kord meeldib käristada lõnga. Võib olla paraneb, võib olla ka mitte — olen kõige päälle valmis. Ju 28-ndal eluaastal olen sunnitud muutuma filosoofiks, see pole kerge, kunstnikule raskem kui mõnele muule. —

Jumalus, sina näed mu siset, sa tead, et temas on inim-armastus ja kalduvus häätegedele. Oh inimesed, kui te kord need read loete, siis mõelge, et olete olnud mulle ülekohtused. Ja õnnetu lohutagu ennast, leides omasugust, kes kõigile looduse takistustele on teinud kõik, mis oli ta võimuses, et saada siiski vastu võetud väärivate kunstnikkude ja inimeste hulka.

Teie, mu vennad Karl ja Johann, niipea kui suren professor Schmidt'i elades, paluge teda minu nimel, et ta mu haiguse kirjeldaks ja käesolev mu kirjutis lisage mu haiguseloole, et vähemalt ilm niipalju kui võimalik pärast mu surma saaks minuga lepitatud. Ühtlasi kuulutan seega Teid mõlemaid mu väikse varanduse (kui seda võib nii nimetada) pärijateks. Jaotage see õiglaselt ja saage hästi läbi ning aidake üksteist. Mu soov on, et Teile saaks osaks parem, muretum elu kui minule. Soovitage oma lastele voorust: ta üksi võib teha õnnelikuks, mitte raha; kõnelen kogemuse põhjal. Voorus oli, mis mind on tõstnud isegi hädas, temale ja mu kunstile võlgnen tänu, et ma pole lõpetand elu enesetapmisega.

Elage hästi ja armastage üksteist! Kõigile sõpradele tänu, eriti vürst Lichnowsky'le ja professor Schmidt'ile. Vürst Lichnowsky muusikariistu sooviksin näha alalhoituna ühe juures Teist; kuid sellepärast ärge tekkigu tüli Teie vahel. Aga niipea, kui nad võivad Teile olla tarvilikud millegi kasulikumaks, siis müüge nad aga ära. Kui rõõmus olen, kui võin Teile olla kasulik ka veel hauast. Nii oleks siis kõik tehtud. Rõõmuga vaatan surmale vastu. Tuleb ta ennem kui mul on olnud juhust avaldada kogu mu kunstivõimeid, siis tuleb ta mulle siiski veel liiga vara vaatamata mu karmile saatusele ja ma sooviksin teda enesele hiljem.

Kuid olen rahu ka sel korral: sest kas ta ei vabasta mind lõpmatu kannatusrikkast seisukorrast? Tule kuna tahad; lähen sulle julgelt vastu. — Elage hästi ja ärge unustage mind sootu surmas. Olen seda Teilt ära teenind, kuna omas elus olen sageli mõelnud Teid teha õnnelikkudeks. Olge seda!

Heiligenstadt, 6. oktoobril 1802.

Ludwig van Beethoven.“

Siin on paaril leheküljel ära öeldud kogu valu ja kannatus, mis on rõhund inimest Beethoveni. Beethoveni elu traagika saab siin meile elavaks ja oleme tõmmatud kaasa inimese saatusele, kes oma puuduse surve all ennast võttis kokku trotsiva jumalana loominguks, mis kroonis kõik kannatused lauluga rõõmule, igavese 9. sümfooniaga.

Ja veel ühte näeme siit: kuidas saamatu kirjamees võib muutuda tahtmatult sõnakunstnikuks, kui tal on öelda midagi tõelist ja kaalukat. Seda näiliselt saamatut kirja võiks võrrelda sama autori Egmont-uvertüüri, kui vaiksuses üksinduses lugeda see enesele valjusti, elustades igat sõna. Ja see on mõjukam kui elukutse lise stiilimeistri aegutustäratavad õõnsused, olgugi et viimased on pooleaastase viimistlemisega tehtud nii ilusateks, et nad kõlisesevad võidu lehmade kuljustega.

A.

Futurism.

Rikkal mineviku kultuuri maal, Itaalias, tekkis futurism, et vabastada oleviku ja tuleviku sellest mineviku kultusest. Aga veel rohkem: futurism on ühtlasi kunstivool, oma erilise esteetikaga, ja elu vorm.

Pessimism ja idealism, võiks öelda, on need äärmused, millelele vastandline on futurism, mis eeskätt sümbolismi kui kunstivoolu vastu asub. Kuulutades optimismi, eluvõitlust, inimest maapinnal, ja üldse võitlust, on futurism uute voolude esimesist esinejais oma võitluse hurra hüüetega ja rõõmuga. Tolle sugulusnähted on Prantsusmaal: „futurism,“ „unanimism“ „paroksism;“ Venes „akmeism“ ja „futurism.“

Selle olulisemad erinevad jooned on:

1. Sõnalooming, uute sõnade

loomine uute suffiksitate ja tüvede muutmiste abil.

2. Sõna paenutatakse värsi rütmi alla.

3. Süntaks purustatakse; aegsõna tarvitatakse fingivais kõneviisis; omadussõna kaotatakse; kirjamärgid muudetakse.

Futurism sarnasena esineb avalikkuses oma esimese manifestiga „Figaros“ 20. veebr. 1909.

Sia kuuluvad F. T. Marinetti, L. Boccioni, C. Carrà, L. Russolo, Balla, Severini, B. Pratiella, Valentine de Sainte-Point.

Toome all olulisema futuristide esimesest manifestist, mis küllalt selge ülevaate annab selle voolu üldideelitest alustest.

1. Meie tahame laulda hädaohutude, energia ja vahvuse armastusest.

2. Meie luule päaelemendid on — vahvus, julgus ja vastuhakkamine.

3. Siitsaadik kirjandus on laulnud jõuetust unistusest, ekstaasist ja unest. Meie tahame ülistada pääletungivat liikumist, palavikulist unetust, kiiret sammu, hädaohutliku hüpet, kõrva kiilu ja rusika hoopit.

4. Meie teatame, et maailma uhkus on fäienenud uue ilu võrra: kiiruse iluga. Kiirauto oma korpusega, ilustatud torudega, mis sarnanevad värisevatele madu-dele... rööktiv auto, kes kiirustab nagu kartetsiga üle külvatud põldu mööda, on ilusam kui Samohtrakia võidusammas.

5. Meie tahame laulda inimesest, kes hoiab tüüri, mille telg läbib maailma, mis tiirleb enese ümber mööda oma orbiiti.

Meie praegune kultuur.

(Pärandatud kultuuri kriis.)

Kujutleme kultuuri moodsa kultuurifilosoofia mõistes objektiivse vaimuna; kultuuri vaimu tootena; kultuur: rahva, rahvakihtide, koondiste, rühmade, üksikute, indiviidide — kõikide vaimu objektiveerimisena. Kultuuri produkt on vaimu toode (gebilde), objekt, millel oma struktuur ja seaduslikkus. See on vormi võtnud, vormis avaldunud hing-vaim. Vormi saanud, võtnud — siit päale hakkab ta ise omaette elama, moodustab mõiste ja oma maailma.

See vaim avaldub igas vormi võtnud inimvaimu tegevuses: seaduseandluses, organisatsioonide vormides, rahva kombeis, väljakujunenud traditsioonides, kirikus jumalateenistuses, kunstis, kirjanduses.

Antud seadus, seltsi vorm, rahvakompe, traditsioon, kunstitoode — see on objektiivne vaim, vastandiliselt subjektiivsele vaimule, mis nende kaudu elab, tegutseb. Subjektiivne vaim kuulub psühholoogia, objektiivne vaim kultuuri alla. Subjektiivne vaim on kogu aeg elamus, on seespool. Kui aga see subjektiivne vaim võtab vormi, — siis muutub objektiivseks vaimuks. Kultuur algab sääl, kus aktiivne hinge-elu kandub üle objektiivsesse meeltesisusse.

6. On vaja, et poeet avalduks palavikus, hiilguses ja pillavuses; et suurendada ürgelementide intensiivsust.

7. Pole ilu väljaspool võistlust. Pole chef' doevre'i ilma agressiivsusetä. Poesia peab olema julm tormijooks tundmatute jõudude pääle, et nõuda nende alistumist inimesele.

8. Meie oleme aastasade ääremaal!.. Milleks vaadata tagasi, kui meil on sisse murda võimatu salapärased ukSED? Ruum ja aeg surid eila. Meie elame juba absoluudis, sest et meie juba lõime igavese, igalpool oleva kiiruse.

9. Meie tahame kiita sõdu — maailma ainukest hügieeni — militarismi, patriotismi, anarhistide lõhkuvat shesti, ilusaid ideesid, mis tapavad, ja naise põlgust. ☹

Kõnelda ses ulatuses meie kultuuri seisust, see tähendab esitada, loetleda kõiki vaimu objektiveerimise nähteid, — ei ole mõeldav käesolevais piires. Kõneledes meie kultuuri seisust, peame nägema koos või ülevaates kogu meie rahva elu eneseteostuse nähteid. Peame nägema seda tööd, mis teeb rahvaesitus parlamendis, ülikool, konservatooriumid, kunstikoolid ja keskkoolid, meie seltsid, vabrikud — aga kõige üle esteetilise ala tooteid. Sest esteetiline, teaduslik kultuurala moodustab kõige kõrgema objektiivse vaimu astme. Siin on vaim kõige tihedam ja pinevam. Teiselt, psühholoogiliselt küljelt — on esteetilised ja religioonsed elamused kõige sügavamad. Kolmandaks, siin liituvad vaim ja hing, andes elule lunastuse, mõtte ja sisu.

Meie kultuur on iseseisvusega omandanud mitmekordselt laiema ulatuse kui varem. Kui seni viljeleti ainult teatavaid vaimutegevuse vorme, siis laius see tegevus nüüd paljudele erivormidele. Oli karta, et kas selle all need üksikud meie rahva vaimutegevuse vormid nüüd kohal seisatama ei jää, näiteks kirjandus, mis oli seni üldiselt rahvusliku auasjana kõigi poolt kantav, ainuke eneseavalduse vorm.

10. Meie tahame purustada muuseumid, raamatukogud, võideldada moralismi, fetischismi ja kõige oportunistlikkude ja utilitaarsete madalustega.

11. Meie laulame määratutest hulkadest, mida lainetama paneb töö, lõbu või mäss: paljuvärvilistest ja paljuhääelistest revolutsiooni tormidest kaas-aegseis päälinnades; õistest arsenaalide ja vabrikute särast heleda elektrilise kuu all; vaksalitest, mis neelavad suitsevad madusid; tehastest, mis oma suitsunööridega riputatud pilvedesse; sildadest, mis hiigla hüppena visatud päikese jõe kuratliku terase üle; hiigla laevadest, mis nuusivad horitsonti; laia rinnaga lokomotiividest, mis tormiliselt kiirustavad relse mööda, nagu suured terashobused, rakendatud pikkade korst-

Tegelikult — meie seda ei näe. Vastupidiselt, kirjanduse kvaliteet ei ole langend. Raamatuturg näitab hoogsat tõusu. Uute isikute juuretulek sünnib igal aastal.

Agaga ometigi, huvide, teotsemisalade ja kultuurtegevuse piiride ning alade laienemisega tekkis esteetilistel aladel võnkumine, mis kujunes siis kriisiks — ja mida sõna otsekohesest mõttes põevad mõned meie kunstialad praegugi — mõtlen teatreid. See kriis ei ole märgatav mitte ükski lavakunsti, vaid kogu esteetilises elus. Seda kriisi elas üle kirjandus 4—5 aasta eest, Tarapita koonduusega alates, ja möödaläinud aasta näitas sellest ülesaamise tendentsi. Agaga sedagi mitte kõige küljelt. Möödaläinud aasta raamatutoodang oli sedavõrra viljakas, omalt nivooilt võrdeliselt kõrge, et sarnast aastat meil varem vaevalt on olnud.

Meie majanduslik elu põdes läbi oma kriisi 3—4 aasta eest. Meie kunst algas niiõelda ümber hinnangut 3 aasta eest (A. Vaga „Loomingus“, J. Koort). Teatri ilmsem kriis algas ka 3 a. eest.

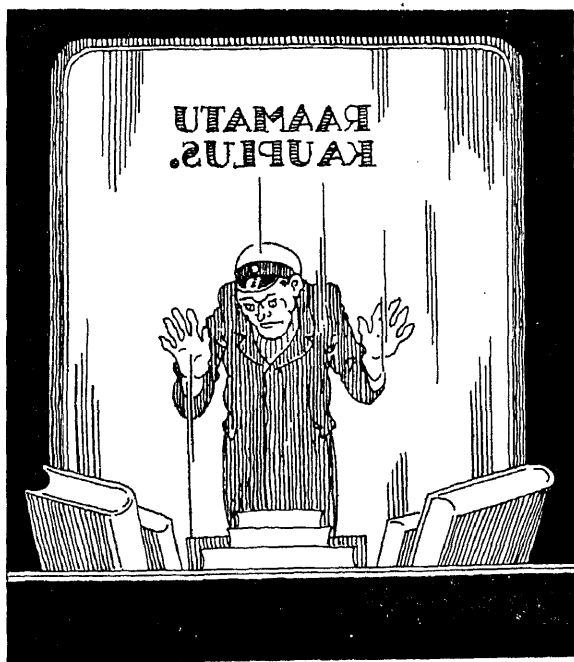
Meie kirjanduse arvustuse kriisist algas kõne kahe aasta eest (F. Tuglas'e kirjutusi, „Marginaalia“; Jnno Vask, B.

natega; aeroplaanide uhkest lennust, millede propeller laksub nagu lipp ja kauakestvaist entusiastide hulga käteplaksutamisist.

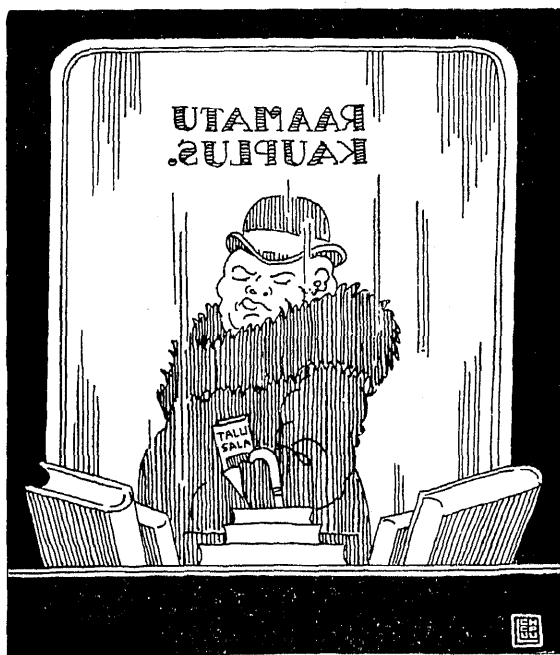
Itaalias meie laseme välja selle lõhkuva ja põlemapaneva manifesti, millega meie nüüd alustame futurismi, sest et soovime vabastada Itaalia professorite, arkeoloogide, ciceronede ja antikvaariuste hangreenist.

Itaalia oli liig kaua vanaasjade keskturuks. Meie tahame vabastada ta arvutuist muuseumidest, mis maa täidavad lugemata surnuaedadena.

Muuseumid, surnuaiad! Oo, kuis on need sarnased! Kehad, mis ei tunne teineteist, tumedalt satuvad kokku siin. Setskondlikud trotuaarid, kus kõrvuti lamavad olevused, ühteist vihkajad ja ükskõiksed teine teise

Oi hüvet! Jälle uusi sõpru. — Kuid — ootke veel. Mul, rahatul, pole te lunastushinda. Siiski — vabastan teid vanglast pea.

Ah, häbi seista siin. Oh õndsad „Musta Kapteni“ ja „Leichtweisi“ ajad! Tänapäeval peab leppima selle piskuga, mis mul taskus.

Linde, M. Mallikas, K. Aben, R. Roht, Tammsaare-Hansen. Kõik nimetatud on käsitletud arvustuse puuduseid).

Teatri arvustusele on tehtud õige teravaid etteheiteid alles selle talve jaoksul. Ja poleemika meie arvustuse

ning teatritegelaste vahel on just viimasel ajal võtnud uut hoogu (H. Kompus, R. Kangro-Pool, B. Linde, A. Adson, J. Pert, V. Mettus, H. Vellner.)

Nii siis, meie iseseisvusega on mitmekordselt laienenud kultuuritegevuse,

loomingu alad. Kuid oma sisemuses on jõudnud need mingi põdemiseni, rahulolematuseeni üksteisega, lausunud kriisini.

Mis on siis selle kriisi põhjuseks? Kas nende üksikute alade tasapinna langus? Nagu kirjanduse kohta väita

vastu. Maalikunstnikkude ja skulptorite kaas-julmus, tappes üksteist joonte ja värvide abil samas muuseumis! Ainult kord aastas tuldagu siia, nagu käiakse vaatamas surnuid kord aastas... Meie selle vastu ei protesteerim!.. Toodagu kord isegi lilli Giocconda jalge ette, see on meie arusaadav!.. Kuid meie oleme selle vastu, et inimesed oma hapra mehisuse ja muredega igapäev kõnniks ämarates muuseumides. Kas teie tahate endid mürgitada? Kas tõesti tahate tohleda, mädaneda elusalt? Mis on leida vanaaegses pildis muud kui kunstniku vaevalisi jõukatsumisi purustada ülesaamatuid tõkkeit, mis takistasid tal lõpulikult avaldada oma unistuse?

Vaimustuda vanast pildist — see tähendab: oma tundelikkus

asetada matusvaasi, selle asemel, et aktiivse loomingu ja tahtega heita see ette. Kas tõesti soovite teie ilmaaegu kulutada oma paremad jõud viljatuse kummarduses mineviku ees, millele tänatud tunnete teie väsinud, alandatud, mahatallatud?

Tõepoolest, igapäevane muuseumide, raamatukogude, akadeemiate vaatus (neid hukkunud jõuavalduste surnuaedu, neid ristipoodud unistuste Kolgataid, neid purustatud püüetepreestrid!) mõjub kuustniku päale, nagu kauane vanemate eestkostmine anderikastele noortele inimestele, kes purjus omast talendist ja auhaneist püüdeist.

Surijaile, invaliididele ja mitte-vabadele pole see kahjulik. Võib olla, ilus minevik isegi ilmub kergenduseks nende haavadele, kui tulevik nende eest varjul...

Aga meie, noored, tugevad ja elavad futuristid ei soovi seda!

Tulgu siis põletajad mustade sõrmedega! Vaadake, need on nemad! Need on nemad! Pange põlema raamatukogude riulid! Pöörake ära kanaalide vee jooks, et uputada muuseumide hauad!.. Oo! las vesi viia kaugusse kuulsad lõuendid! Haarake labidad ja haamid! Ehitage kuulsate linnade alused!

rt.

Liisa Perandi: „Sinimäe Eeva“.

Novellid. Noor-Eesti Kirjastus Tartus, 1926. a.

Kogu sisaldab kaks novelli, kummagi teemiks naise elusaatus. Üldiseks põhijooneks on, et tegevus areneb saatuslikult traagiliseks, elumuutvalt raskeks, kuid

võisin, ei või siin juttu olla kirjan-
duse tasapinna vajumisest. Vastupi-
diselt, kirjanikkude pere kasvab, kirjan-
duslik toodang samuti.

Aga maalikunst? — Ka siin võime
lausuda sama. Meie kunstinäitused
omalt ulatuselt, arvult ületavad pea igal
uuel korral endisi. Kunstnik ise — meie
oma oludes on omanud tüsedama, kunsti-
kindlama, oludekohasema loomingu närvi.
Meie maalikunsti tegutsevad praegu
neli rühmitust: **K u n s t i ü h i n g**
„P a l l a s“, mis varsti pühitseb oma 10-ne
aastast juubelit. **K u n s t n i k k u d e**
R ü h m — 1924. a. sünnitus, kõige
moodsam, äärmuslikum kunstiloomingu-
lik koondis, kus jäljenduse ja viljelduse
leidnud on prantsuse kubistide, praegu
muidugi järelkubistide vormilised ees-
kujud; **K u n s t n i k k u d e K e s k -**
ü h i n g, mis on n. ö. kesksete kunsti-
vormide viljeldaja, mis omalt ilmelt lähe-
dane „Pallasele“, kuna viimane tekkinud
on Tartus, on kohalik isikute koondis
ilma erilliste kindlaks võet kunstiliste
stiilindueteta.

Neljas on **Kunstnikkude Koon-**
dis, kõige vanem, konservatiivsemate
kunstivormide viljeldajate kogu.

Sarnast mitmekesisit kunstiloomingut
meie ometi näinud seni pole. Aga
ometi kõneldakse kriisist siin.

Kuidas on praegune helikunsti seis,
puudub mul ülevaade. Aga ka siin,
kui arvesse võtta, et tegutsevad kaks

kõrgemat mnusikakooli: Tallinnas kon-
servatoorium, Tartus kõrgem muusika-
kool, et nende kahe tegevus laiendab
helikunsti mõistet ja kunstiharrastajate
kui loojate hulka. Ka on meie iseseis-
vusega kodumaale koodunud rida muu-
sikakunstnikke, heliloojaid, mille tõttu
loomulikult meie muusika-kultuur omale
aluse saanud, millel ta siitpääle edasi
arenema hakkab. Ka on siin kõige
vähem kõneldud kriisist. Olgu jälle kohe
lausutud, et muusikalooming avalikkuses
seni teiste kunstidega võrreldes kõige
tagasihoidlikumaid, vast isegi väiksemaid
tagajärgi näidanud on. Meie teatritel
pole ühtegi ooperit ja meie ei saaks
nimetada ka ühtegi sümfooniat, mis
teiste maade meistrite omadega võistleva
tõuseks. Kirjanduse ja kujutava kunsti
kohta võime lausuda julgelt, et see
võistlusvõimeline on.

Kõikidest nimetatuid kõige enamas
kriisi õhus viibib praegu meie teater.
Ka siin kordub sama pilt: teatri sise-
mine elu artististub, areneb. Ta pole
nõrgem kui oli viie aasta eest. Ta on
palju tugevam kui oli kuue, seitsme
aasta eest. Meil on praegu neli üld-
tunnustatud jõududega teatrit: „Estoo-
nia“, „Vanemuine“, „Draamastudio“
„Rändteater“. Ja neile lisaks P. Pinna
„Rahvateater“ Tallinnas, mis oma reper-
tuaarilt ja kunstiliselt kandejõult on tu-
gevam näiteks kui meie loorberitega
kroonitud teatrid 25 aasta eest, või vähe

enne seda. — See on jällegi teatrite ja
näitlejate kogu, millist meie näinud pole.

Kui veel teatriga ühes vaadelda meie
kunstitantsu, siis võib sellest juba sõna
tõsisest mõttes kõnelda: olgu nimetatud
laiema tunnustusega Ella Ilbak, — siis
rida teisi jõude: Elmerice Parts, Gerd
Neggo, Alice Jürna, E. Holtz, Lilian
Looring, Robert Rood, Beatrice Tobias,
prl. Epstein (Antverpeni ooper), hr. Or-
misson (Berliini ooper).

Näete, meie saadame juba omi andeid
väljamaadele. Ja olgu nimetatud, et
preili Rebane Riia ooperis parem laul-
janna on. Samuti on lugupeetud Bern-
hard Hansen Stokholmi kuninglikus
ooperis bassina, kes alles aasta eest
lahkus „Estooniast“.

Aga millest siis see ebaloomulik kriisi
õhkkond, see uue otsimine?

Meie kultuur tõuseb, kuid selle tõu-
suga meie ise muutume selle kultuuri
vastu nõudlikumaks, ükskõiksemaks,
ümberhindavamaks.

Ja see on isegi paratamatu. Kui
oleks meil nagu endiselt ainult üks, kaks
teatrit — nad oleks meie silmis kind-
lasti suuremas aupaistes. Kui ilmuks
meil aastast ainult üks raamat — siis
selle ülistus oleks kõigiti ettekujutatav,
või kui tegutseks meil ainult üks kunst-
nik, nagu arkamisajal.

Näitleja, kunstnik, kirjanik seesugu-
sena on kaotanud aupaiste. Siia juure
veel sõja järel vaimlise elu püsimumus,

siis avaneb loomulik seisukord: olukorra
rusuvalt juhtivad tingimused on hävine-
nud, jõutakse lõppsadamasse, ning see
annab hingele rahu. Selline tegevuse
areng on küllalt kaasaviiv ning mida
lihtsam lugeja, seda hingeharavam.
Kogu aeg räägib kaasa mingi saatuslik
kaasheli. Õetapja Aliide ja Sinimäe Eeva
elukäik muutub traagiliseks, sest esimese
juures pääsevad mõjule pärandatud kal-
duvused ja teise elutee juhivad vane-
mad ja sugulased. Pärvus ja olukord
teevad nende kahe naise elu traagiliseks.
Nad ise on vaesed kannatajad. Kui
arvestada tegelaste kibedat elukäiku,
lõpuks rahuleidmist, üldist arengu liht-
sust ja saatuslikkust, siis on need oma-
dused võimelised teatavil tingimusil
avaldama mõju. Ning kui harilikul
lugemismaterjalil, ei puudu sel oma täht-
sus: rahvas tarvitab meelsasti ka kesk-
päras, mis südant pigistaks või kõditaks
ning siis jääks minevikku mälestusena.

Liisa Perandi taotleb sõnastuses kas

sihilikult või andekohaselt arusaadavat
lihtsust. Nii võib ilmnedda kunstiliselt
suur, kuid ka täiesti odav sõnade reas-
tamine. „Sinimäe Eevast“ avaldub see
keskpärasusena. On vähe, mis oleks
omas vormikuses valdav, jõuline. See-
vastu aga kõik keskmisi psühholoogia-
teid suunduv; loogiliselt arusaadav, kuid
ühtlasi ka kujutusmeelele väheandev.
Juba liiale läheb Perandi küll loodus-
kirjeldusis. Kõnefigureid on siin hari-
likult ilustava tendentsiga, kuid omapä-
rasuseta. See ei ole enam lihtne, vaid
väikeste tagajärgedega ehtimine: roman-
tika maitsega suule pisike kompekk.
Samuti tarvitab autor tunnete avaldami-
seks vähemõjuvat teed: ta nimetab tun-
teid õhkavalt. See on hüüatav tunnete
konstateerimine. On küllalt loogilist,
kuid vähe seda, mis haaraks vahetult
tundeerke.

Toodud iseloomustuses on novell
„Sinimäe Eeva“ loetav jutustus. Tunnis-
märgiline on siin veel, et ei kujutata

peategelase läbielamusi ega sisemist
võitlust just neil silmapikudel, mil kau-
beldakse tema saatusega. Läbielamused
kajastuvad pärastistes mälestustes. Nii
on peategelane omalt isikujõult küllalt
habras ja see muidugi vähendab traag-
gikkust.

„Õetapja“ koosneb peategelase päeva-
raamatust ja samas stiilis autori poolt
antud algusest ja lõpust. Üldiselt oleks
päevaraamat pihtimuseks või tõetruuks
elukajastuseks, mispärast siis võib sel
teel loota tegelasega ühtekasvanud stiili.
Aliide Haljasmaa on külakooliõpetaja
tütar, on ka oludekohase haridusega.
Omis hinnanguis ja huvides paistab ta
olevat tüübiline külaharilitlane; areng
seejuures ühekülgne, väikse ulatuse ja
differentseeruvusega.

Päevaraamatu sõnastus on täiesti vas-
tav niisugusele külaharilitlasele: asjalikkus
ja mõningate väikeste asiolude tähtsana
võtmine; tunde kohad hüüatavad, kuid
ei suuda suuremat edasi anda; käsitle-

kergelt tüdimus. — Sellele lisaks välismaalt, eriti Saksamaalt imporditud olevale vaimule pankroti ja kriisi tunnus. — Ja saabiski meil kriisi vaim.

Sest kriis võib tekkida kergelt ainult suggestioonist, usust, et on kriis. See on täiesti psüühiline nähtus, on usalduse küsimus. Kui usutakse, et on vaimline kriis, siis saab ta üldiseks haiguseks. Ja selle järele siis avalduvadki tõepoolest kõik kriisi sümptoomid. Kui aga suggestioon, usk, religioon on vastupidine — täiesti nende samade eelduste ja tõsiasjade juures, tekib teine, vastupidine veendumus, kasvab elutahe ja usk.

Agas tõsiasjad, kas need ometi ei näita, ei kinnita, et kriisi põeb meie vaim, meie kultuur praegu, meie kunstilolud juba varem lausitud aastaist alates. Meie kultuur elab ülesisemist ümberkorraldust, uut elu- ja olukordadele kohanemist. Ta otsib omale kõikumatu aluspinda, otsib oma sõna, oma mõtet, oma piire ja ilmet. Valminud rahvusvaheliste vaimjõudude kaasabil, peab ta nüüd enesest välja koorima selle, mis vastab, mis omane on selle maa ja rahva hinge, ta iseolemisele. Ta ootab usal-

dust, otsib oma usku või religiooni, et välja pääseda käsitööst ja naiivsusest.

Et see raske tabada, ja et meie kui rahva iseolemise erilisust varem ei arvestatud, seda oluliseks ei peetud, seda tabada ei tahetud — kuna nüüd viimase olemasolu ometi enese maksma panemas on — siis on tekkinud avalik segadus.

See varema kunsti ideoloogia on jõuetu. On jõudnud oma pankrotini. Heidetaske ette, kuid etteheidet näitavad ainult üldiselt nähtavaid puuduseid. Ja ümberkorraldus, ümberhinnang ei teostu niipea. Siin vaja täiesti uusi jõude, vaja uut verd, teistlaadi elutükset — ja meie algava uue elu mõistmist.

J. Semper oma essees „Kirjanduse arengu teed“ näeb lõppu meie kirjanduse senisele arengule „Siuruga“. Uus, kirjandust edasikandev põlv olla veel kätkis. Vahepeäle jääks — nebuloosa või epigoonlus. See jääb muidugi Semperi paradoksiks, sest nooremaid on juba mööda jõudnud temast.

Agas kas just sellega pole Johannes Semper tõmmanud piirjooned selle vana, kriisilise mineviku kohanematu kunsti — ja uue, algava Uus-Eesti kultuuri vahel, kus J. Semper ise on viimane minevikust?

Nii on meie kunsti ja kultuuri praegune üldine seis. Sisemine areng varem omatud loomingu teedel; märgatav ja mitmekordne kunsti elu tihenemine. Ühtlasi murdumine, ümberkorraldumine, õigema tõe otsimine. Väliselt üldine kriisi meeleolu.

Siin on vastamisi kaks vaimu: mineviku ja tuleviku omad. Mineviku vaim on tunnistanud enese kriisivaimuks, on tunnistanud mõnel alal enese ainuvaimuks — aga see aine soodustab, aine manab esile uue, tuleviku vaimu, uue elu ja teotsemistahte. Tõuseb uus-eesti kultuur, uus-eesti looming, vastandina kõikidele eelmistele kitsastele rühmitustele.

See on uue põlve väljakutse, siin kerkitab ette teie, noorte, tööväli, kriisist terve meie iseseisva vaba rahva ühise vaimu süntees, uue inimese hingeelu, uue kunstniku-kirjaniku enesetostus. Uus elu viib edasi siitpääle meie kultuuri. See on meie kõikide ühine tänapäeva südametukse, homseks valmiva mõtte seletus, meie kõikide algav ühine ja suur uus-eesti ajajärk.

J. Pert.

takse mõnd vähese tähtsusega tundeosa kogu tähelepanuga, nagu oleks see kõik; teiste tegelaste väga puudulik iseloomustus jne. Eriti iseloomulik on peokirjeldus, mis on toodud nii refereerivalt ja puilselt, et ei paku lõbu küll vist kellelegi.

Kui päevaaraamat sõnastus ütleb, et selle kirjutaja on olnud keegi külaharilane Aliide Haljasmaa, siis ometi teatakse, et tõeliselt on seda Liisa Perandi. Siin on täielikult ühte sulanud tegelane-külaharilane ja autor. „Õetapja“ ei ole rohkem kui harilikude annetega kirjandust lugenud tüdruk isiklik päevaaraamat. Kuid kirjaniku ülesanne ei ole ainult imiteerida tegelase väljendusviisi, eriti kui see tegelane pakub iseenest vähe: kirjanik peab suutma rohkem. Ei ole küllalt sellest, et aineks on erakorraline nähtus ja keeruline probleem, vaid see probleem peab esinema võimalikult täiuslikult.

Kui novell „Sinimäe Eeva“ on keskpärane, siis on „Õetapja“ küll kirjandustegemine, millest pole enesest asja, kuid mis võib äratada mõningaid küsimusi kirjaniku suhtes, sest viimane on nähtavasti võtnud teda ometi tõsiselt.

D. P.

Üliõpilane ja raamat.

Üliõpilane ja raamat on alati head sõbrad olnud. Üliõpilase sõbralik suhtumine raamatule on tingitud juba üliõpilase „elukutse“ iseloomust, mis teda viib alalisele kokkupuutumisele raamatuga kui tarvilikuma vahendiga stuudiumil, samuti selle ea huvide mitmekesisusest. Mitte ainult puhtteaduslik raamat, vaid iga raamat kultuurikandjana, inimesearendajana ja tema mõtete äratajana on kahtlemata üks olulisemaid tõelise üliõpilase olemasolu tunnustest.

Üliõpilase sõprus raamatuga on senini väljendunud raamatu lugemises, mitte raamatu ostmises. On tõsiasi, et meieaja majandusline olukord ei luba muretseda üliõpilasel kuigi palju raamatuid. Ja kui üksikuid ostetakse, siis eeskätt hädavajalikke õpperaamatuid. Ent mõne üksikugi raamatu ostmine annab praeguste raamatute hindade juures niisuguse

hoobi, mis pikemaks ajaks röövib raamatuostutungi juba „puhtpraktilistel“ põhjustel. Nii osutub ilukirjandusliste ja mitmesuguste teiste raamatute ostmine üliõpilasel kaunis võimatuks ja tuleb tahtmata leppida ainult raamatukogudega. Oma isikliku raamatu ostmise raskus kahandab aga omalt poolt tuntavalt raamatute lugemist. — Siin on suur osa meie üliõpilasorganisatsioonide raamatukogudel, mis peaks igas organisatsioonis olema ja mille arendamise eest erilist hoolt tuleks kanda. Oma kerge kättesaadavuse tõttu on nad lugijale suureks hõlbustuseks ja vähelugijale isegi lugema meelitajaks.

Nii mõnedki esituskulud võiks raamatukogu arvele üle kanda. Seejuures võib uskuda, et üliõpilaste organisatsioonide raamatukogud kujunevad meil erilmeliste maks ja väärtuslikumateks kogudeks, kuhu koondatakse asjaliku

Teel komi rahva uuestsünnile¹⁾.

Euroopa Venemaa põhja-hommiku äärmisemas, osas umbes Saksamaa suurusel maaalal elab väike (335 tuhat hinge) soomesugu rahvus. See on sürjäni või nende endi seas tarvitatava nimega komi rahvas. Sürjänite elu on seotud põhja põliste metsadega. Sattudes teistesse geograafilistesse oludesse, võib olla oleks sürjänlasi tabanud sama saatatus, mis neidki soomesugu rahvusi, kes elasid Kesk-Venemaal ja kadusid maa palgelt enam tugevate naabrite surve tõttu.

Üle tuhande aasta tagasi elasid sürjänid palju lõunapoolsemal maaalul ning kauplesid elavalt idaga ja tõenäoliselt võtsid ka osa kauplemisest normannidega. Sürjänite maa, rikas kallite loomanahkade poolest, oli tuntud kaugel idas ja läänes. Too aeg oli sürjäni rahva õitse-aeg. Hiljem lahutavad rändrahvad sürjänid kultuursest idast ja venelased lõikavad neid Põhja-Düüna vallutamise eesmärgiga norralasist.

Nii katkestub kauplemine. Algavad röövkäigud ja järjekindel sürjänlaste allaheit venelaste poolt. Osa sürjänlasi ristitakse 14. sajangul ja lõpulikult alistatakse Moskvale. Teine osa sürjänlasi (permi sürjänlased) loovad 15. sajangul suure vandeseltsi, kuid 1472. a. hävitas Moskva rea lahingute järele selle. Algab süstemaatiline sürjänlaste kui rahvuse hävitamine.

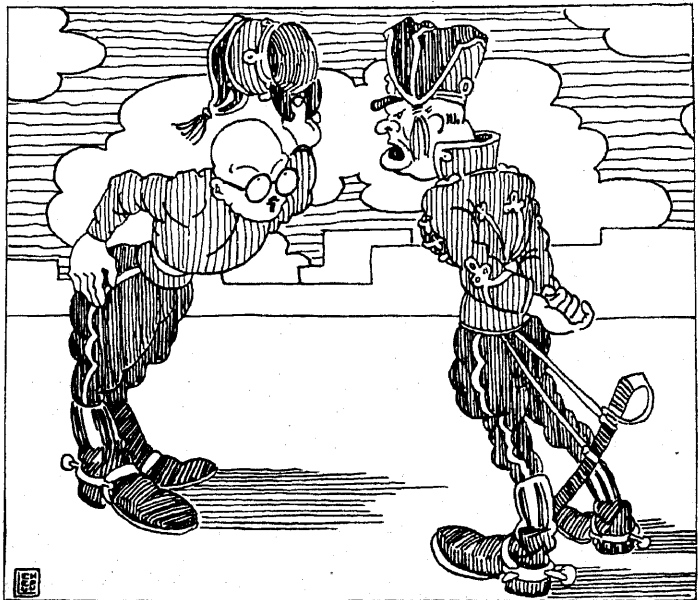
Sajanguid kestnud tagakiusamise tulemusena asendusid sürjänlased revolutsiooni eel järg-

mises seisukorras. Esiteks olid nad laiali pillatud nelja kubermangu ja moodustasid kõigis vähemuse elanikest. Teiseks võrdus kohalik intelligents kõigest omast. Koolides ja kirikus, ametnikkonnas ja kaupmeeste seas kõneldi vene keelt. Sürjäni keel oli alamrahva keel. Sürjäni keele aulisest kohast, sürjänlaste autonoomiast ei julenud keegi rääkida.

Päälle revolutsiooni algab uus periood sürjänlaste ajaloos. Vene ideoloogiatkandev kiht minetab oma eesõigustatud seisukoha ja sellega avanevad uksed rahvuslikule liikumisele. Rahvuslik liikumine kasvab käsikäes küsimustega: 1) rikka sürjänlaste maa autonoomiast, mille rikkus paljude sajangute jooksul valgunud venelaste ja võormaaka kaupmeeste kätte, 2) kõikide sürjänlaste ühendamiseks, keda tsaarivalitsus sihilikult oli pillanud laiali eraldi

asuvaisse osadesse hävitamise sihiga ja 3) emakeele õigusest omal maal.

Paljuaastase kibeda võitluse järele kodukasvanud russifitseerijatega (keskvalitsus seisis talvalikult alati natsionalistide käes) saavutasid sürjänlased järgmisi tulemusi. Nüüd (alates 1921. a.) on komi rahval oma autonoomne maa (umbes 200 tuhat asulat), kuhu seni ei kuulu veel permi sürjänlased (permi sürjänlastel, arvult umbes 135 tuhat, on oma administratiivne üksus maakonna näol Uurali mail). Viie aasta jooksul on Komi autonoomne valdkond kasvanud kultuurset ja majanduslikult keskmiselt 3–4 korda. On võrsunud tähtsal määral ka rahvuslik kultuur: ilmunud on ligi 150 sürjänikeelset raamatut, samuti ilmub üks sürjänikeelne ajaleht ja žurnaal. Algkool on sürjänikeelne ja ametiasutustes on sürjäni keelel

Ohvitser noorele magistrist-sõdurile: „Mõistmatu heeringas, siin ei tervitata mütsiga! Ega sa tsivilis pole. Siin lõpeb igasugune tsivilisatsioon.“

1) Toimetuse annab ruumi käesolevale kirjutisele kui ühe sürjänlase enese mõtteavaldusele.

samad õigused kui vene keelelgi — mõlemite valdamine on kõigile ametnikele sunduslik. Sildid, templid ja pitsafid on samati sürjänikeelsed. Üldse sürjänistatakse kõiki riiklikke aparate.

Tulevikus (10 - 20 a. pärast) kujutleme meie oma maad vabariigina, kuhu kuuluvad kõik Põhja - Euroopa sürjänlased.

Selle tulevase suure vabariigi (umbes 500.000 ruutklm.) piirid on järgmised: idas Põhja-Uural, põhjas Jäämeri, lõunas Permi ja Vjatka kubermangu keskmised maakonnad. Elanikke on ses riigis umbes 370 tuhat, neist 90% sürjänlasi. Tuleviku jäävaba sadam Indigo ühendatakse raudtee abil Permi kubermangu. 22 miljoni hektari

hädad metsa, määratud lademed kivisüsi (Põhja-Uuralis Ilõtsi jõe ääres), Uhtini nafta, fosforiidi lademed ja raua- ja vase-mulla käepärast kōnelevad selle poolt, et Komimaa muutub tulevikus rikkaks tööstusmaaks ja kunstlikult oheldatud rahvuslik kultuur voolab siis võimsa joana.

V. Lytkin.

Üliõpilasp Parlamendist.

Haigekassa küsimus leiab peatset lahendamist. — Koostöö Tallinna Tehnikumiga. — Eesti üliõpilaskond C. I. E. kongressile ja üleilmlisele üliõpilaste sportolümpiaadile.

Väiksema vaheaja järele pidas üliõpilaskonna edustus 23. skp. üliõpilasmajas oma järjekorralise istangu.

Koosoleku avas esimees Rich. Janno, kes avakõne järele paneb ette mälestada surnud Läti vabariigi esimest presidenti J. Tshaksteit vaikse püstitõusmisega, mis ka sünnib.

Peale selle siirdatakse töö juure. Ksv. esimees teatab, et edustuse koosolekute vahelisel tegevusperioodil on katsutud tegelikult lahendada eelmisel koosolekul ülessetõstetud küsimusi.

Kõige suuremat intensiivsust on näidanud haigekassa toimkond, kes ses suhtes juba enam-vähem kindlamat selgust on saanud muretseda. Võib loota, et see küsimus juba käesoleval tegevusaastal lõpulikkult lahendamist leiab.

Suuremate resultaateni pole jõudnud õppelaenu fondi toimkond. Raskusi tekitab just krediidi puudus.

Edustus on vastavate võimude ees sammusid asunud ka nende üliõpilaste

eest, kellele ülikooli lõpetamist takistab kaitseväe teenistusse minek. Nii suguseid leidub meil umbes poolsada.

Kõige suuremat tegevust peab avaldama sel semestril üldtoimkond, kel tuleb välja töötada rida tähtsaid üliõpilaselu reguleerivaid määrustikke. Neist on tähtsam üliõpilaskonna põhikiri ja vahekorra loomine Tallinna Tehnikumiga. Praeguse olukorra juures puudub meie üliõpilaskonnal pea täielik side Tallinna Tehnikumiga. Ometi tuleb mõlematel

ja teadliku valiku järele häid raamatuid.

Tuleb ju meie haritlaskonnalt eestkätt nõuda kriitilist suhtumist raamatute väärtusele. Ainult hea raamat peab lugemist ja ostmist leidma. Iga ostetud väheväärtuslik raamat takistab väärtusliku raamatu levikut.

On meil isiklikes kui ka üldistes raamatukogudes ainult väärtuslikud raamatud, siis oleme juba suure sammu edasi jõudnud. See aitab kaasa ka alaväärtuslike raamatute lugemise vähenemisel. Kui meie oma raamatukogudest välja heidame igasugused juhtumus- ja vereromaanid ja haledad lood, siis ei ole meie kaugelki mitte oma kultuurialuseid veel purustanud. Lepime siiski ainult sellega, et uusi väheväärtuslikke raamatuid ei ostetaks ega loetaks.

Seda hea raamatu lugemise tarvidust peaks üliõpilaskond eneste keskel kaasa viima ka ringkondadesse, kel see veel küllalt selge ei ole ja kellega tudengkond oma rohkearvulisuse tõttu suvel ja vaheaegadel maale laiali minnes kokku puudub.

Raamatuid ostetakse vähe. Meil trükitakse praegu uusi raamatuid kõige rohkem umbes 2000 eksemplaris, neist ostavad koolid ja raamatukogud umbes 300 eksempl. Kui iga kolmas üliõpilane leiab oma tuttavate ringkonnas aasta jooksul ühe, kes ostab ilmunud raamatu, siis on kõikide uuesti ilmunud raamatute trükk ühe aastaga läbi. Sellega on aga antud võimalus uute ilmumisele ja meie kirjanduse üldisele arenemisele.

See selgitus raamatute ostmise tarvest ja isegi selle kõlblisest kohusest, mõjutus väärtusliku raamatu levimiseks ei ole mitte ainult pedagoogide, filoloogide ja teiste, selle alaga otsekohe seotute, vaid iga üliõpilase kui intelligenti liikme ülesanne. Loodame, et kirjandusnädal ka üliõpilaskonnas raamatu mõtet süvendab ja sellega kaasaskäivate küsimuste arutamisele hoogu annab.

Ei ole tähtis palju meie arvuliselt oleme lugenud, vaid mida meie oleme lugenud ja mis oleme seal omandanud enese arendamiseks. Oleme meie lugemismaterjali õieti valinud ja lugenud nii, et sel tagajärgi on, siis jõuame niikaugemale, et ka meie, üliõpilased, oma praeguste viletsate majandusliste olude juures suudame rohkem raamatuid muretseda kui seda praegu teeme.

E. K.

õige tihti ühiselt välja astuda. Tarvitseb siinkohal meele tuletada ainult I Soome-Eesti hõimupäevi. Alles tihedama sideme loomisel võiksime kõnelda juba eesti üliõpilaskonnast kui tervikust.

Üldtoimkonnas on välja töötamisel veel valimisseadus, referendumid kord ja rida toimkondade ning liigete vahekorrasid reguleerivaid kodukordi.

Hiljuti külastas Eestit Ameerika üliõpilaste ekskursioonid korraldava toimkonna esitaja, et läbirääkimisi pidada meie välistoimkonnaga. Eestisse on oodata 3 gruppi ekskursante.

Suuremaid ettevalmistusi nõuab ka selle aasta sügisel Roomas ärareetav Rahvusvahelise Üliõpilaskonnaliidu kongress. Ühel ajal kongressiga peetakse ära ka üleilmne üliõpilaste spordiolümpiaad. Kuna meie sportlaste osavõtt sellest olümpiaadist välispropaganda ja tutvunemise mõttes väga tarvilik on, siis pöörati vastava krediidi puudusel toetuspalvoga kultuurkapitali kehakultuuri sihtkapitali valitsuse poole. Toetuseks paluti 150 000 mk. Teisi sissetulekuid loodetakse saada Eesti üli-

õpilaskonna spordiolümpiaadi korraldamisest.

Aruandega esineb ka majandustoimkonna juhataja A. Mägi, kes rõõmustavalt ära tähendab üliõpilaskõõgi olude paranemist. Õige suure tähtsusega oli reklaamnädal, mis sõjate arvu 220 pealt 370-ni tõstis. Rahuldavat pilti pakub ka söömaskõijate vahel korraldatud ankeet.

Järgnevad täiendavad valimised. Ksv. K. Laja (Ü. S. „Raimla“) asemele valitakse kirjatoimetajaks ksv. S. Paas (Ü. S. „Concordia“)

Teiseks abikirjatoimetajaks valitakse Eug Hirsch (korp. Srat. Livienis), revisjonitoimkonna liikmeks Jakobson (juudi üliõpil.) ja haigekassa toimkonna liikmeks Sr. Paas.

Pikemaid mõttevahetusi kutsub esile meie sportlaste saatmine Rooma üleilmsele üliõpilaste spordiolümpiaadile. Peetakse väga tarvilikuks, et sinna ka paremad Tallinna tehnikumi sportlased sõidaks. Selle küsimuse lahendamiseks moodustatakse vastav komisjon 3 Tartu üliõpilaskonna, ja 2 akadeemilise spordiklubi esitajatest.

Edustuse esitajateks valitakse Raudsepp (korp. „Revelia“), Ev. Kadak (E. Ü. S. „Veljesto“) ja J. Karlsberg (E. Ü. S.)

Suuremad vaieldused ja läbirääkimised kerkivad esile üldtoimkonnas läbi vaatamisel olnud üliõpilaskooperatiivi põhikirja esitamisel.

Olgugi, et üldtoimkond rea olulisi parandusi on teinud, leitakse ta siiski vastuvõtmiseks mitte küllaldaselt küpse olevat ja saadetakse pärast läbivaatamist üldtoimkonda uuesti tagasi.

Ülikooli õppejõudude rahvuse ja keele küsimus jäetakse aja hilisuse tõttu järgmiseks koosolekuks.

Läbirääkimistel tõstetakse esile ka akadeemilise kohtu küsimus, sest tarve tema järele annab ennast õige tihti tunda. Läbirääkimistel selgub, et ülikooli valitsus on vastava kava väljatöötamise prof. Uluotsa kätte andnud. Alamainstantsilise kohtu tarvis on üldtoimkonnas väljatöötamisel korra ehk distsipliini määrus.

Peale mõne vähema tähtsusega asja, nagu ülikooli lõpetaja märgi eitavaalt otsustamist ja muu puudutamist lõpeb koosolek.

K-la T.

Teateid CIE tegevusest.

Võimalus pääseda suveks välja- maale.

On enesestki mõistetav, milline tähtsus on võõral maal viibimisel, et sääl kohalikku keelt põhjalikult, otsekohesest allikatest tundma õppida. Eriti on see veel tähtis eesti üliõpilasele, puutuda lähemalt kokku Lääne-Euroopa rahvastega. Nendele, kes mõtleavad võõrastes keeltes spetsialiseerida, on see igatahes väga suureks kasuks.

Üliõpilaste suuremaks mureks välja-
maale sõitmisel on valuuta küsimus. On vähe, välismaalt ainult läbi sõita; tarvis on sääl ka kauemat aega peatuda, et tutvuneda paremini keele ja rahva vaadetega.

Töötades ühiselt rahvusliste üliõpilaskondadega on Rahvusvaheline Üliõpilaskonnaliit (C. I. E.) väljatöötanud kindla üliõpilaste vahetuste läbiviimismooduse, mis soodustab üliõpilaste vahetust ja võimaldab kergelt välismaal viibimist igale üliõpilasele.

Iga maa üliõpilaskond otsib vastava

maa üliõpilaskonna kaudu sääl ühe perekonna, kes on valmis oma juure võtma meie üliõpilase ja meie üliõpilase perekond oma juure välismaa üliõpilase. Siinjuures muidugi kumbki perekond arvestab oma külalise ise-loomu ja harjumustega ja tuleb võimalikult kõigiti selle soovidele vastu.

C. I. E. väljatöötatud üliõpilaste vahetuse käik on lihtne. Eesti üliõpilane pöörab oma üliõpilaskonna juhatajale teatust üliõpilaskonna vahetuse poole vahetuse saamiseks ühe soovitud maa üliõpilasega. Kummagi maa üliõpilaskonnad vahetavad selle üle kirju ja teadustavad vahetust soovijale, kas on võimalus vahetust läbi viia. Kohalesõidu kulud kannab kumbki üliõpilane ise, kuna ülevalpidamine ja korter vastuvõtja perekonna poolt on tasuta.

Mõlemal poolel peab olema 2 soovijat, üks Ülikooli valitsuse liige ja teine mõni sõber seltskonnast. Nõuetav on ka arsti tunnistus terviselise seisukorra kohta; kui üliõpilane osutub

haigeks, kannab ta võõrsil arstimise kulud ise, kui ka need kulud, mis võivad tulla tema haiguse tõttu. Vahetus võib sündida õpetöö vaheajal kogu tema ulatuses või osa temast. Mõlemad pooled võivad ühel ja samal ajal vahetuses olla ehk ka eriaegadel. Üliõpilast-külalist koheldakse vastuvõtjas perekonnas samuti kui oma perekonna liiget, kelle asemel ta on.

Ühepoolne vahetus.

Juhusel, kui üliõpilane soovib välja-
maale sõita ja ei saa kedagi võõramaalast oma kodus ega ka enese tuttavate perekonnas vastu võtta, või lühidalt: kui otsekohene vahetus on võimata, siis võib üliõpilane välismaale pääseda "au pair" visiidi ehk ühepoolse vahetuse kaudu.

Sel juhusel võetakse Eesti üliõpilast kusagil teise maa perekonnas vastu kui külalist. Tasuks korteri ja ülevalpidamise eest külaline räägib oma maast ja rahvast, kui vastuvõtjat see huvitab,

— ehk õpetab keelt (või midagi, mida soovitakse).

Üliõpilane kannab ka siin ise oma reisi kulud. Soovitajad on samuti nõuetavad, sest perekond, kuhu üliõpilane läheb, on eriti valitud.

Üliõpilas-reiside juht ilmunud.

C. I. E. vastava komisjoni poolt on väljaantud kõige uuemate andmete põhjal kokku seatud üliõpilas-reiside käsiraamat. Eesti kohta on raamatut õige mitmekesised andmed. Raamat on ingliskeelne ja väga otsustavalt kokku seatud. Hinnaks 150 Emk. Soovijad võivad saada üliõpilaskonna välisloimekonnast.

C. I. E. märk

on valmis saanud. Märk on väikse

kilbi taoline, mille ülemisel osal tähed C. I. E., kuna alumine osa kujutab maakera. Märki võivad kanda kõigi C. I. E.-sse kuuluvate üliõpiaskondade liikmed. Saada võib märki välisloimekonnast. Välismaal sõites on märgil suur tähtsus, sest kergendab paljaski suhtes reisimist.

Uus rahvusvaheline üliõpilasikunntunnistus.

Rahvusvaheline üliõpilasikunntunnistus (International student identity card) on ümber töötatud ja kõigile üliõpilaskondadele vastavad proovi eksemplaarid kätte saadatud.

Üliõpilasikunntunnistus kujutab enesest üliõpilase välispassi. Selle ette-

näitamisel omab iga üliõpilane välismaal reisisid samad õigused ja kergendused, mis maksavad harilikult omamaa üliõpilastele. Kõiksugu hinnalandusi, soojemat vastutulekut ametiasutustes, õiguse üliõpilashotelile, söögimaju jne. tarvitada, kui ka muid soodustusi võimaldab kaart.

Käimas on läbirääkimised Rahvaste Liidu vastavate komisjonidega, et sellele tunnistusele saada hariliku välispassi väärtust ja seega üliõpilane võiks välismaal reisida ilma riiklise välispassita.

Mõned riigid on vastavad seisukohad omaks võtnudki, näit. Prantsuse-Belgia vaheliselt maksab CIE kaart ka välispassina.

Akadeemilisi teateid.

Uued organisatsioonid.

Ülikooli valitsus registreeris Eesti akad. kogu „Kaleva“, korp. „Bigilia“ ja Akad. Sotsiaalsiliku Ühingu põhikirjad.

Suletud organisatsioonid.

Registreeritud seltside nimekirjast kustutatud on ülikooli valitsuse otsuse põhjal Saksa üliõpilaste selts

„Verein deutscher Studenten“ ja Setumaa üliõpilaste selts, sest et mõlemad seltsid pole kindlaks määratud tähtajaks esitanud oma liigete ja juhatuse nimekirja.

Samuti on maha kustutatud ülikooli poolt registreeritud organisatsioonide nimesikust Vene kristlik üliõpilaste ühing ja Eesti Akad. naisklubi — mõlemad liikmete vähesuse pärast.

Ülikooli lõpetasid

pr. Emilie Prommi-Saaron — loodusloo alal, Peeter Arumaa (end. nimi Blaubrückt) — mag. phil. kraadiga indo-euroopa keeleteaduse alal, Erich Kenn — majandusteadusosakonna.

Ladina keelela ei pääse teistele eksamitele.

Ülikooli nõukogu otsuse põhjal teatab rektor üliõpilastele, et enne ladina keele täienduseksami õiendamist teaduskondades, kus ladina keel nõuetav, teistes ainetes eksami õiendamine võimalik ei ole.

Ladina keele täienduseksami tagajärjed.

Ülikooli valitsuse otsusega 21. jaanuarist s. a. anti 61 üliõpilasele, kes 2 aasta jooksul täienduseksami ladina keeles veel ei olnud õiendanud, tähtaeg eksamit teha kuni 28. veebr. Sellest arvust on 30 üliõpilast eksami õiendanud, osa ülikoolist lahkunud ehk teaduskonnadesse, kus ladina keele oskus mitte sunduslik, üle läinud.

Järele jäänud 11 üliõpilast, kes eksamit pole teinud, on üliõpilaste nimekirjast kustutatud.

Kiri toimetusele.

Esimese kirjandusnädala puhul on allakirjutajad algusest päälle asund seisukohal, et tuleb kaasa aidata sellele üldtähtsusega kultuurirühmidele ja on ennast vastavalt sidund esinemiskohustustega. Vahepeäl on selgund, et see põhimõtteistest motiividest tingit valmisolek on annud põhjust teatud poolele persifleerimiseks ja intrikeerimisekski, mis kandund avalikku arvamist moodustavasse ajakirjandusse ning leidnud sääl naljatoonilise kirjandusnädalale ebavastava väljenduse. Kuna kirjandus meil, allakirjutajail, pole naljahaitmise alaks ja kuna meil kunagi pole olnud ei tahet ega tarvetki

pakkuda ennast ja oma loomingu ebahinnangute kiuste, siis olime sunnit tegema ainsa võimaliku järelduse, loobudes edaspidisest esinemisest meie poolt suurel määral ettevalmistatud Tartu kirjandusnädalal.

Märkus. Käesoleva tekstuaalne avaldamine trükis on saand paratamatuks, kuna Postimees nr. 86 on eelseisva teadaande kontsertmiitingu kirjelduses refereerind ebakorrektselt.

Vilmar Adams.
Aleksander Antson.
Erni Hiir.
Mihkel Jürna.
Johannes Schütz.
Peet Vallak.

Vastutav ja päätoimetaja: V. Adams. Toimetuse sekretär: Ed. Roos. Liikmed: R. Palgi, E. Kadak.
Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Trükikoda Ed. Bergmann, Tartus.

Hind 25 marka.

REBT
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR